

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE
MÜZE KULLANIMINA YÖNELİK
ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ:
MANİSA İLİ ÖRNEĞİ**

Mürvet ŞENTÜRK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Haziran 2019

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN VE 7. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN MÜZE KULLANIMINA İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ: MANİSA İLİ ÖRNEĞİ

Hazırlayan
Mürvet ŞENTÜRK

Danışman
Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

AFYONKARAHİSAR 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Müze Kullanımına İlişkin Görüşleri: Manisa İli Örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2019

Mürvet ŞENTÜRK

İmza

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL
Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Yasin DOĞAN
: Dr. Öğr. Üyesi Ceren UTKUGÜN

İmza

İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi öğrencisi Mürvet ŞENTÜRK' ün “**Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Müze Kullanımına İlişkin Görüşleri: Manisa İli Örneği**” başlıklı tezi, 20/06/2019 günü saat 14:00’ de Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği’ nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN VE 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MÜZE KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: MANİSA İLİ ÖRNEĞİ

Mürvet ŞENTÜRK

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Haziran 2019

Danışman: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler derslerinde müze kullanımına yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve 7. sınıf öğrencilerinin görüş ve düşüncelerini ortaya koymaktır. Betimsel tarama modeline göre desenlenen araştırmanın çalışma evrenini 2017-2018 öğretim yılında Manisa Büyükşehir Merkez Şehzadeler ve Yunusemre ilçelerinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ile ortaokul 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma örneklemini toplam 19 ayrı devlet okulundan basit seçkisiz (rastgele) örnekleme yoluyla seçilmiş 1397 ortaokul 7. sınıf öğrencisi ile 85 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak müze eğitiminde öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini belirlemeye yarayan derecelendirilmiş bilgi toplama formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniklerinden frekans (f), aritmetik ortalama (\bar{X}) ve yüzde (%) değerlerinden faydalanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzelerden etkin faydalanmaya olumlu yönde görüş belirttikleri görülmüştür. Müzelerin öğrencilerin tarih bilincini artırdığı ve öğrencilerde tarihi eserleri koruma bilinci geliştirdiği sosyal bilgiler öğretmenlerince vurgulanmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri sürecinde çok fazla sıkıntı yaşamadıkları ve dersleri müzelerde işlemeye istekli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin 7. sınıf öğrencilerinin görüş ve düşünceleri “*biraz katılıyorum*” düzeyinde çıkmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin müze gezilerine katılmak istememelerine yönelik görüş ve düşünceleri “*katılmıyorum*” düzeyinde çıkmıştır. Araştırma sonuçları ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde müzelerin kullanımı konusunda olumlu yönde görüş belirttiklerini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Müze Eğitimi, Ortaokul Öğrencileri, Sosyal Bilgiler Öğretmenleri

ABSTRACT

THE OPINIONS OF SOCIAL STUDIES TEACHERS AND 7th GRADE STUDENTS ON THE USE OF A MUSEUM: MANİSA SAMPLE

Mürvet ŞENTÜRK

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF SOCIAL STUDIES EDUCATION**

June 2019

Advisor: Prof. Dr. Ahmet Ali Gazel

The aim of this study is to reveal the opinions and perspectives of social studies teachers and 7th grade students on the use of a museum in social studies courses. The research population, which was designed according to the descriptive survey model, consists of social studies teachers working in Manisa Metropolitan Center Şehzadeler and Yunusemre districts in the 2017-2018 academic year and middle school 7th grade students. The research sample involves 1397 middle school 7th grade students and 85 social studies teachers selected by simple random sampling from 19 different public schools. As a data collection tool, graded information collection form was used to determine the opinions of teachers and students in museum education. In the analysis of the data, frequency (f), arithmetic mean (\bar{X}) and percentage (%) values were used. According to study results, it was seen that social studies teachers expressed positive opinions about the effective use of museums. It was emphasized by the social studies teachers that museums increased students' awareness of history and students developed an awareness of preserving historical artifacts. It was also concluded that social studies teachers did not experience much difficulty during the museum visits and were willing to teach the

courses in museums. The opinions and perspectives of the 7th grade students regarding the effective use of the museums were found as “*somewhat agree*”. In addition, the students' opinions and perspectives about not willing to participate in the museum trips were found as “*disagree*”. The results of the study showed that middle school students expressed positive opinions about the use of museums in social studies courses.

Keywords: Social Studies, Museum Education, Middle School Students, Social Studies Teachers

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans eğitimime başladığım ilk günden bu yana tez çalışmamın her safhasında bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, bilim yolunda ufkumu açan, her türlü yardımını esirgemeyen, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL'e teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma sürecinde, gerekli düzeltmelerle her zaman bana destek olan, yardımlarını karşılıksız sunan Yrd. Doç. Dr. Kürşat KOCA hocama teşekkür ederim.

Öğrencileri olmaktan gurur duyduğum, bana yol gösteren, bu yolda ilerlememi sağlayan, saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Şaban ORTAK, Prof. Dr. Hakkı YAZICI, Doç. Dr. Nil Yıldız DUBAN, Doç. Dr. Nuray Kurtdede FİDAN'a ayrıca öğrenim hayatımda lisans ve yüksek lisansta üzerimde emekleri olan hocalarıma ayrı ayrı teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Hayatımın her alanında yer alan, maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman benden esirgemeyen, yaşamımdaki en değerlime 'anneme' sonsuz teşekkürler...

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ	i
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. MÜZE NEDİR?	10
2. MÜZE TÜRLERİ	11
3. MÜZE İLE EĞİTİM	12
3.1. MÜZE EĞİTİMİNİN TARİHİ.....	15
3.2. TÜRKİYE'DE MÜZE EĞİTİMİ	17
4. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNDE MÜZE KULLANIMI.....	19
4.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA MÜZE EĞİTİMİ	22
5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	27

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	32
2. EVREN-ÖRNEKLEM.....	32
3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE VERİLERİN TOPLANMASI	34
4. VERİLERİN ANALİZİ	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUMLAR

1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZELERDEN ETKİN FAYDALANMAYA İLİŞKİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNE YÖNELİK BULGU VE YORUMLAR	37
2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZELERDEN ETKİN FAYDALANMA SÜRECİNDE YAŞANILAN ZORLUKLARA YÖNELİK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	42

3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZELERDEN ETKİN FAYDALANMAYA İLİŞKİN 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİNE YÖNELİK BULGULAR VE YORUMLAR.....	47
4. ORTAOKUL 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MÜZE GEZİLERİNDEN KAÇINMA SEBEPLERİNE YÖNELİK BULGULAR VE YORUMLAR.....	51
TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER.....	55
KAYNAKÇA	60
EKLER.....	70

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Çeşitli Kategorilere Göre Müze Türleri.....	11
Tablo 2. Müze Eğitimi ve Kazanımların İlişkilendirilmesi.....	23
Tablo 3. Türkiye’deki Bir Kısım Müzelerle Öğrenme Alanları ve Disiplinlerin İlişkilendirilmesi	26
Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve 7. Sınıf Öğrencilerine Ait Kişisel Bilgiler	33
Tablo 5. Öğretmen ve Öğrenci Anketlerinden Alınan Puanların Yorumlanmasında Temel Alınan Aralıklar ve Anlamları	36
Tablo 6. Öğretmen Görüşleri Anketine Ait Maddeler ve Anket Geneline Ait İstatistik Verilerin Dağılımı	38
Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Müzelerden Etkin Faydalanma Sürecinde Yaşadıkları Zorluklar	43
Tablo 8. Sosyal Bilgiler Derslerinde Müzelerden Etkin Faydalanmaya Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	47
Tablo 9. Öğrencilerin Müze Gezilerine Katılmama Nedenlerine Yönelik Betimsel İstatistikler.....	51

KISALTMALAR DİZİNİ

f	: Frekans
ICOM	: International Council of Museums
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı

GİRİŞ

Bu kısımda öncelikle araştırmanın problemi tanımlanmış, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımlar belirtilmiştir.

Problem Durumu

Bilgi çağıyla birlikte öğretim etkinlikleri her açıdan yenilenmekte kendini değiştirmektedir. Öğrencilerin bilgiyi kendi iç dünyalarında yapılandırdıkları, işbirlikçi öğrenme ve problem çözme metotlarının uygulandığı etkinlikler çağdaş öğretim yaklaşımının esaslarını meydana getirmektedir. Aktif bir öğrenme sürecinde bireysel deneyimler ve yaşantılar önemlidir. Bu durum eğitim-öğretim etkinliklerinin okulun dışına çıkarak gerçek yaşamla bütünleşerek iç içe olması anlamına gelmektedir (Açıkgöz, 2003; Tokcan, 2015).

Okul dışı eğitim, yapılandırılmış öğretim etkinliklerinin okul dışındaki toplum ve çevre gibi değişik yerlerde çalışılmasını barındıran çok kapsamlı bir faaliyettir. Okul dışı eğitimin hedefi, okul dışında öğretim programındaki kazanımlara uygun bir biçimde öğrencilerin yaş, ilgi, ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda bireysel gelişimlerine yardımcı olmaktır (Şimşek ve Kaymakçı, 2015). Deneyimlere dayanarak çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmesine olanak sunması, tüm duyuları aktif kullanmayı mecbur kılması ve kişiyle tabii mekan arasındaki münasebetleri ele alması okul dışı öğretimin nitelikleri olarak gösterilebilir (Priest, 1986'dan akt., Çengelci, 2013).

Dewey'e göre çocuklara hangi konu öğretilecekse önce o konunun günlük yaşamda bir işe yaradığı hissettirmeli ve eğer bunu öğrenemezse hayatta türlü sıkıntılarla karşılaşacağı öğretilmelidir. Öğrenci bu konunun gerçek yaşamda ne işe yaradığını öğrenirse o konuyu öğrenme isteği duyarak harekete geçer. Günlük hayatta ne işe yaradığını bilmediği bir konuyu öğrencinin şevkle öğrenmesi umulamaz. Bu şekil konuları öğrenci yalnızca ezberler. Bu sebeple konuların okul dışında gerçek yaşamda ne işe yaradığı çocuklara hissettirmekle kalmamalı gerçek hayattaki örneklerini öğrenci bizzat görüp dokunarak öğrenmelidir. Bunun da en doğal yolu okul dışı öğrenme etkinliklerine yer vermekten geçer (Tokcan, 2015).

Klasik öğretim yöntemlerinin en temel problemi, öğretilen şeylerin çocukların günlük hayatında pek fazla kullanılmamasıdır. Bu durum öğrencilerin derse ve okula olan motivasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir. Çağdaş öğretim anlayışından umulan öğrencilere birbirinden ayrı ve ilgisiz bilgileri öğretmek yerine, içeriğini kendi öz toplumundan aldığı bilgileri öğretmek çocukların bunları günlük hayatta kullanmasını sağlamaktır (Akça ve Ata, 2009).

Comenius'un ölü kitapların yerine doğanın canlı kitaplarıyla çocukların buluşturulması isteği, Locke'un faaliyetlerin ruhu ve bedeni olgunlaştırdığı düşüncesi, Rousseau'nun çocukların hazır bilgiler yerine bilgiyi kendi deneyimleri ve çalışmalarlarıyla öğrenmesi hedefi, Pestalozzi'nin çocukların keşif ve becerileri esas olarak bahçelerde yaptığı faaliyetler, Fröbel'in öğrencilerin dış dünyadaki varlıkları öğrenebilmeleri için onlara dokunmaları ve onları kullanmaları fikri ve Dewey'in yaparak-yaşayarak öğrenmeyi temel alan faaliyetleri okul dışı öğretimin felsefi esaslarıdır (Kansu, 1939'dan akt. Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

Okul dışı öğretim; etkili öğretim yaparak soyut ve karmaşık bilgileri somutlaştırmak, öğretimde gerçekliği sağlamak, doğa sevgisi kazandırmak için de yapılıdır (Şimşek ve Kaymakçı, 2015). Dewey'e göre klasik okulların en garip yanı, öğrencileri toplumsal yaşamın koşullarından büsbütün uzak olan bir okul içinde yaşatarak onları bu sayede toplumsal yaşama hazırlamak amacıyla olmalarıdır. Söylenen şeyleri gramofon plağı gibi alan öğrenciler bencilleşir ve bu öğrenciler birbirlerine karşı üstün olma yarışına girerler. Öğrencilerin dar sıralarda edilgen bir biçimde oturarak öğretmenlerini sessizce dinlemeleri onların doğasına ve ihtiyaçlarına pek uygun değildir. Öğrencilerin yaşamdan büsbütün uzak olarak soğuk ve ruhsuz duvarlar arasında önemli zamanlarını geçirmeleri doğal değildir. Okul için en büyük problem; yerel çevrenin şartlarından kopuk, yüksek kalın duvarlar arkasında doğal olmayan bir dünyaya dönüşmesidir. Öğrenci okulda gerçek sorunlarla karşı karşıya gelerek bunlara çözüm üretmelidir (Tokcan, 2015).

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretimi kapsamında okul dışı eğitim mekânlarından müzeler ele alınmıştır. Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) tarafından 2007 yılında yenilenen ve halen yürürlükte olan müze tanımı aşağıdaki gibidir:

“Toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevresine tanıklık etmiş somut ve soyut malzemelerin üzerinde araştırmalar yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, kar amacı gütmeyen, sürekliliği olan bir kurum” (International Council of Museums [ICOM], 2007).

Müzeler, sadece güzel zaman geçirilen yerler olmaktan ziyade, içerisinde sergilenen eserler hakkında öğrencilerin bilgi sahibi olmasıyla tarih bilincinin geliştirilmesinde de önemli rol oynarlar (Abacı, 2005). Müzeler eğitimin kültürlenme sürecine katkı sağlar. Ait oldukları kültürün somut örneklerini sergileyip yorumlayarak bireyleri kültür hakkında bilgilendirmekle birlikte onların kültürel ve toplumsal aidiyet duygularının gelişmesini sağlarlar (Hein, 1998).

Dilek (2007), öğrencilerin siyasi tarihi anlamada zorlandıklarını bununla birlikte kültürel tarih konularını daha fazla önemsediklerini belirtmiştir. Öğrenciler kendilerini ilgilendirmeyen ve büyük ihtimalle hiç göremeyecekleri yerleri ve soyut konuları sınıf içerisinde ders kitabından okuyarak işlemekten memnun değildirlir (Şimşek, 2003).

Klasik tarih öğretimi kitap ve öğretmen merkezlidir. Öğretmenler kitaptaki bilgileri tekrarlamakta ve diğer sosyal bilim branşlarıyla ilişkiler sağlanamamaktadır. Bunun neticesinde tarih dersleri sıkıcı ve sevilmeyen derslerin ilk sırasında yer almaktadır (Doğan, 2007; Tekeli, 1998). Sosyal bilgiler dersindeki sorunların başında anlatılan konulara yönelik, öğrencilerin *bunu bilmem benim hiçbir işime yaramayacak* biçiminde düşünceleridir. Yapılandırmacı anlayışın etkisiyle yenilenen öğretim programlarıyla beraber günümüzde sosyal bilgiler derslerinde ve nesnelere ve birincil kaynaklarla etkileşimin neticesinde deneyim esaslı aktif öğrenmenin kayda değer olarak kabul edilmesi öğretimde müzelerin önemini artırmıştır (Hooper-Greenhill, 1999). Müzeler, ders kitaplarının uygarlıklar ve kültüre ilişkin sunamayacağı farklı birincil kaynakları öğrencilerin kullanımına sunar. Müzeler etkili kullanıldığında öğrencilerin akıl yürütme, düzenleme, sınıflama, gözlem, kestirme ve çıkarım yapma gibi becerileri geliştirecektir (Ata, 2002).

Müzeler ile eğitimin temel hedeflerinden biri de öğrencilerin hayal gücünü uyararak onların duyuşal farkındalığını geliştirmektir. Bu yüzden sınıfta üstesinden gelmenin zor olduğu özellikleri müzelerin vereceği çok bellidir. Sergiledikleri eserler eleştirel düşünmeyi, merak duygusunu ve yaratıcılığı teşvik eder. Eskide yaşamış insanlarla duygusal bağlar yaratarak gerçeğe yakın olma ve tarihle tanışma fırsatını çocuklara sunarak öğrencilerin ilgisini tarihe çeker (Epik, 2004; Silier, 2002). Öğrencilerin müze gezilerinde nesnelere bireysel anlam yüklemeleri, onlara tarihi kendi düşünce yapılarına göre yapılandırma olanağı sağlar. Bu durum öğrencilerin tarihsel empati kurarak geçmiş-günümüz karşılaştırması yapmalarına yardımcı olur. Bununla birlikte tarihi nesnelere çalışmak öğrencilerin gördükleri eserlere çeşitli anlamlar yüklemeleri için de önemlidir (Özbaş, 2015).

Tarihi nesnelere; öğrencilerin ilgisini kısa zamanda çekme nitelikleri, soyut olan tarihi somutlaştırmaları, çocuğu tarih disiplininin mutfağına çekmeleri, empatiyi olanaklı kılarak öğrencilerin geçmişle ilgili kendi hikâyelerini oluştırmalarına imkân vermeleri nedeniyle önemli bir potansiyele sahiptir. Özellikle tarihi nesnelere her yaş grubundan öğrencinin rahatlıkla üzerine bir şey söyleyip düşünebileceği, disiplinler arası ilişkilerin kurulmasını mümkün kılan kaynaklar olma nitelikleriyle sosyal bilgiler dersleri için zengin öğrenme ortamı sağlayan ve çocukların analiz, gözlem ve değerlendirme becerilerini geliştiren önemli kaynaklardır (Özbaş, 2015).

Günümüzde öğretmenler ve öğrenciler müzelerin en önemli hedef grupları haline gelmiştir. Gelişmiş ülkelerde bürokratik kısıtlamalar kaldırılarak okul ve müze arasındaki ilişkiler bir sisteme oturtulmuştur. Bu yenilikler sonucunda müzeler de okullara ilişkin öğretim etkinliklerine daha çok önem vermeye başlamışlardır (Akmehmet, 2005). Türkiye şartları göz önüne alındığında müzelerin eğitim işlevini tam anlamıyla karşılayamadıkları görölmektedir. Müze eğitimcisi olan ve aynı zamanda okullara eğitim müze eğitimi hizmeti veren müzeler Türkiye'deki toplam müze sayısına kıyasla çok azdır. Son yıllara kadar Kültür ve Turizm Bakanlığı müzeleri kadrolarında müze eğitimcisi istihdam edilmemesi ve mevcut personelin ancak günlük müzecilik işleriyle meşgul olması sebebiyle eğitim etkinliklerine yeterince vakit ayıramamaktadır. Ayrıca müzelerde genellikle sanat tarihi ve arkeoloji eğitimi almış uzmanlar çalıştırılmaktadır. Müze sergilemelerini eğitsel olarak hazırlayabilecek, okulların öğretim programlarıyla bütünleştirilmiş sergi ve

öğretim programları hazırlayacak bilgi ve deneyime sahip uzmanların sayısı çok azdır (Akmehmet, 2005; 2008; Akmehmet ve Ödekan, 2006; Onur, 2012).

Ülkemizde müzeler eğitim için kullanılamamakta, okul-müze arasında işbirliği istenilen biçimde gerçekleşmemektedir. Bunun esas sebeplerinden biri ülkemizde müzeciliğin temel işleyiş yapısıdır. Kurulduğu ilk yıllardan beri Türkiye’de nesne odaklı koruma, toplama ve sergilemeye yönelik müzecilik yaklaşımı sürmüş ve müzeciliğin eğitimsel tarafı hak ettiği önemi bir türlü kazanamamıştır. Sergilemeler, öğretmenlerin öğretim programıyla ilişkili etkinlikler hazırlayabilmesi ve öğrencileriyle birlikte giderek nesnelere ve kullanımları ile ilgili araştırma yapması açısından yeterince kullanışlı değildir (Akmehmet, 2008).

Batı ülkelerinde müzeler, öğrencilerin ve yetişkinlerin fısıldaşarak yürüdükleri, ölü bir tarihin hazinesi ve seçkin kişilere ait yerler olmaktan çıkarılarak vatandaşların kullanımına açılmıştır (Kurtuluş, 1999’dan akt. Ata, 2002). Müzelerimizde müze ile eğitim kısıtlı uğraşlar olarak kalmakta ve geniş kitlelere ulaşan iyi hazırlanmış programlar gerçekleşmemektedir (Kabapınar, 2014). Müzelerin asıl görevi olan eğitimin etkili olabilmesi için, öğrencilere yönelik etkinliklerin hazırlanması gerekmektedir. Hazırlanan etkinliklerin etkili bir biçimde uygulanabilmesi için de, bu konuda eğitim alarak kendini geliştirmiş ve uygulama yapabilecek öğretmenlerin yetişmesi gerekmektedir (Karadeniz ve Çıldır, 2014; Şar ve Sağkol, 2013). Okulların müzeler ile ilişkileri genelde toplu bir okul ya da sınıf ziyareti şeklindedir. Bu ziyaretlerde öğrenciler genellikle tek sıra halinde sessiz bir biçimde camın arkasında yer alan nesnelere bakıp geçmekte ve öğrenciler ile tarihsel nesnelere arasında herhangi bir etkileşim oluşmamaktadır. Müzelerde öğrenme nesnenin başında çoğu zaman öğretmenin ya da müze rehberinin açıklamalarından öteye gitmemektedir. Bilgileri pasif bir biçimde dinleyen öğrenciler zaman geçtikçe sıkılmakta ve bunun neticesinde kalıcı öğrenmeler oluşmamaktadır (Ata, 2002; Akmehmet, 2005; Hooper Greenhill, 1999).

Modern müze eğitiminde öğrencilerin aktif katılım sağladığı nesne merkezli öğretim yöntemi kullanılmaktadır. Nesne odaklı öğretimin amacı, kültüre ait birincil kaynaklar olan nesnelere gücünü kullanarak öğrencilerin duyu organlarıyla müzedeki nesnelere, diğer nesnelere bağlantısını, nesnelere ilişkili konu ve

kavramları öğrenmelerini sağlamaktır (Akmehmet, 2005). Asıl ilgiyi kelimelerden ve resimlerden nesnelere çevirmek, kavramsal dünyadan algısal dünyaya geçişi içerir. Kelimeler ve resimler soyutlamadır. Bunun tam tersine nesnelere somuttur. Nesnelere görülüp duyulabilir, dokunulabilir, tadılabilir, koklanabilir, tartılabilir, ölçülebilir ve sayılabilir gerçek şeylerdir. Böylece, öğrenci görsel olarak öğrenmenin yanında koklama, dokunma, duyma ve tatma duyularını da kullanarak öğrenir. Okullarda kitaplar aracılığıyla verilen kuru bilgiye farklı bir nefes getirilerek öğrencilerin öğrenme potansiyellerini geliştirmek açısından büyük bir imkân sağlanır (Epik, 2004).

Müzelerdeki eğitim etkinliklerinin yürütülmesindeki sorumluluk bizzat müzelere aittir. Türkiye'deki müzelerin eğitim açısından gerekli donanım ve personele sahip olmadığı aşikârdır (Akmehmet, 2005; 2008). Böyle bir durumda etkili bir müze gezisi yapmak isteyen öğretmenlerin müzelerde eğitim etkinliklerini kendilerinin hazırlaması gerekmektedir. Öğretmenlerimizin müzede nesne temelli etkinliklerden pek fazla haberdar olmadığı yapılan çalışmalarda ortaya konulmuştur (Aktekin, 2008; Arı, 2010; Ata, 2002; Avcı Akçalı, 2015; Avcı ve Öner, 2015; Demir, 2015; Kısa, 2012; Öner, 2015). Bununla birlikte sosyal bilgiler derslerinde müzelerin etkin kullanımına yönelik Manisa ili örneğinde yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve 7. sınıf öğrencilerinin görüş ve düşünceleri araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler derslerinde müze kullanımına yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve 7. sınıf öğrencilerinin görüş ve düşüncelerini ortaya koymaktır. Araştırmanın amacı doğrultusunda problem cümlesi şu şekilde oluşturulmuştur:

“Sosyal bilgiler öğretmenleri ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretiminde müzelerin kullanımına yönelik görüşleri nelerdir?”

Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara (alt amaçlar) cevap aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretiminde müzelerin kullanımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve düşünceleri nedir?

2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde müzelerden faydalanma sürecinde yaşanan zorluklara yönelik görüşleri nelerdir?
3. Sosyal bilgiler öğretiminde müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin 7. sınıf öğrencilerinin görüş ve düşünceleri nedir?
4. Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin müze gezilerine katılmak istememelerinin nedenleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Müzeler; öğretmene, ders kitabına, televizyona ve daha pek çok kaynağa alternatif bir kaynaktır. Müzeler, yaşamın hemen her alanında insanlığın geçmişten günümüze birikimlerini yansıtan, bireylerin nereden başlayıp nereye geldiğini gösteren fakat ana parçaların birkaçının olmadığı bir yapboz gibidir. Müzeler geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında kişinin fiziki ve toplumsal çevresiyle etkileşimini konu alan sosyal bilgiler dersinin geçmiş ve bugün bağlamındaki birey etkinlikleriyle ilgili kazanımlarına ulaşılmasına yardımcı olabilir. Müzeler sergilediği gerçek nesnelere, daha az zaman ve enerji harcayarak sosyal bilgiler öğretim programının pek çok kazanımını gerçekleştirmemize yardımcı olabilir (Ata, 2013). Müzeler sosyal bilgiler dersi öğretim programının öngördüğü öğrencide geliştirilmesi gereken pek çok genel amaç, beceri, kavram ve değer kazanılmasına yardımcı olabilir (Ata, 2015).

Sosyal bilgiler öğretiminde öğrencilerin edinmeleri gereken beceriler; zaman ve kronolojiyi algılama, mekânı algılama, tarihsel empati, gözlem, değişim ve sürekliliği algılama ve sosyal katılımdır (MEB, 2018). Bu becerilerin öğrencilere kazandırılması okul sınırları içerisinde yalnızca klasik eğitim yöntemleriyle kolay görünmemektedir (Ata, 2015).

Müze nesnelere görsel açıdan uyarıcı ve etkileyici olması, çocukların hayal gücünü harekete geçirmektedir (Gartenhaus, 2000). Müze gezilerinin değerli taraflarından biri, çocukların alternatif öğrenme şekillerini tanıma ve maddi kanıtlarla aktif bir biçimde çalışma fırsatıdır. Öğrencilerin büyük bir kısmı için değişik bir mekâna gitmek, değişik kişilerle arkadaş olmak, bilgi toplamada değişik anlayışları deneyimlemek ve hakiki nesnelere yüzleşmek onlar üzerinde uyarıcı ve güdüleyici etkiler bırakabilir (Hooper-Greenhill, 1999).

Sosyal bilgilerin bel kemiğini oluşturan tarih disiplinindeki şahsiyetlerin nerelerde ve nasıl yaşadıklarını, günlük yaşamlarının nasıl geçtiğini, nasıl bir sanat ve estetik anlayışına sahip olduklarını göstermeleri bakımından şehir müzeleri ve tarihi mekânlar önemli birer kaynaktır. İlgili araştırmalara bakıldığında öğrencilerin yaşadıkları şehrin müzeleri ve tarihi mekânları hakkında pek fazla bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür (Aktın, Karakuş ve Sağlam, 2013; Dikyol, İnce ve Usta, 2011; Dinç, vd., 2011).

Dinç ve Üztemur'a (2017: 214) göre tarihi olayların günümüzdeki insanların hayat biçimini ve toplum yapısını biçimlendirdiğinin şuuru erişmeyen öğrenciler için sosyal bilgiler dersi sıkıcı olarak algılanmaktadır. Böylesi bir durumun önüne geçmek için sosyal bilgiler eğitiminde müzelerin kullanımının artması gerekmektedir. Türkiye'de sosyal bilgiler öğretiminde müzelerin etkin kullanımına yönelik öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşlerinin ele alındığı çok sayıda çalışmanın yer aldığı görülmektedir (Arıkan, 2012; Ata, 2002; Avcı ve Öner, 2015; Coşkun, 2014; Çalışkan ve Çerkez, 2012; Çepni ve Aydın, 2015; Çetin, Kuş ve Karatekin, 2010; Çulha, 2006; Demir, 2015; Ekmekci, 2015; Filiz, 2010; Öner, 2015; Güleç ve Alkış, 2003; Keskin ve Kaplan, 2012; Kızılay ve Doğan, 2014; Şengül ve Akça, 2009; Ustaoglu, 2012; Yazıcıoğlu, 2010; Yılmaz ve Şeker, 2011). Bununla birlikte hem sosyal bilgiler öğretmenlerinin hem de ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına yönelik görüşlerinin Manisa ili bağlamında ele alındığı çalışmalara ilgili alanyazında rastlanmamıştır. Bu noktadan hareketle Manisa ili örneğinde hem sosyal bilgiler öğretmenlerinin hem de ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretiminde müzelerin etkin kullanımına yönelik görüşlerinin nasıl ve ne şekilde farklılaştığını ortaya koymak önemli görülmektedir.

Varsayımlar

- Çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket, sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretiminde müzelerin etkin bir şekilde kullanılmasına yönelik görüşlerini tespit etmede yeterlidir.
- Araştırmaya kapsamında yer alan sosyal bilgiler öğretmenleri ve 7. sınıf öğrencileri veri toplama araçlarında yer alan maddeleri içtenlikle yanıtlamışlardır.

- Araştırma için yapılan alanyazın taraması yeterli düzeydedir.

Sınırlılıklar

- Araştırma Manisa ili merkez Şehzadeler ve Yunusemre Belediyesi sınırları içerisinde yer alıp çalışmaya gönüllülük esasına göre katılan sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencileri ile sınırlıdır.
- Araştırmadan elde edilen veriler veri toplama araçlarıyla sınırlıdır.
- Bu araştırmanın kavramsal çerçevesi kaynakçada verilen eserlerle sınırlıdır.

Tanımlar

Sosyal Bilgiler: *“Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerin ve yurttaşlık bilgisinin konularının, öğrenme alanlarını yansıtan bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.”* (MEB, 2005).

Okul Dışı Eğitim: *“Okul dışı eğitim, yapılandırılmış öğretim etkinliklerinin okul dışındaki toplum ve çevre gibi değişik yerlerde çalışılmasını barındıran çok kapsamlı bir faaliyettir. Okul dışı eğitimin hedefi, okul dışında öğretim programındaki kazanımlara uygun bir biçimde öğrencilerin yaş, ilgi, ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda bireysel gelişimlerine yardımcı olmaktır.”* (Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

Müze: *“Toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevresine tanıklık etmiş somut ve soyut malzemelerin üzerinde araştırmalar yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, kar amacı gütmeyen, sürekliliği olan bir kurum”* (ICOM, 2007).

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu kısımda, çalışma konusuyla ilgili kavramsal bilgiler ve ilgili çalışmalar sunulmuştur.

1. MÜZE NEDİR?

ICOM tarafından 2007 yılında yenilenen ve halen geçerliliğini koruyan müze tanımı şu şekildedir:

“Toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevresine tanıklık etmiş somut ve soyut malzemelerin üzerinde araştırmalar yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, kar amacı gütmeyen, sürekliliği olan bir kurum” (ICOM, 2007).

Kültür Bakanlığının Müzeler İç Hizmet Yönetmeliği 4. maddesinde müze tanımı şu şekildedir:

“Kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii (estetik) zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluştur.” (MEB, 2008).

Müze (museum) kelimesi ilham perilerinin (Muses) düşünme yeri veya tapınağı anlamındaki Yunanca “mouseion” sözcüğünden türemiştir (Onur, 2012). Eski Mısır ve Mezopotamya’da değerli eşyaların mabetlerde, kutsal alanlarda ve mezarlarda sergilendikleri görülmüştür (Adıgüzel, 2013). Antik çağda değişik objeler mabetlerin “thesauri” denilen hazine dairelerinde saklanmıştır. M. Ö. 300’lü senelerde Mısır ülkesinde bulunan İskenderiye şehrinde ilk kütüphane ve müze kurulmuştur (Adıgüzel, 2013).

Talboys (2016) müzeyi; insanlar tarafından yapılan tarihi, arkeolojik, estetik, kültürel, toplumsal ya da manevi değeri olan ve bununla birlikte sunulmaya değer özellikteki objelerin bulunduğu mekân olarak tanımlamıştır. Modern müzeler yalnızca nesne koleksiyonlarından meydana gelmemektedir. Çağdaş müze; ziyaretçileriyle iletişim halinde, bireysel gelişimi destekleyen, değişik yaş gruplarına

eğitim veren, toplumsal uyumu destekleyen farklı ve devinimsel bir kurumdur (Karadeniz ve Okvuran, 2014). Delgado (2009'dan akt. Karadeniz ve ıldır, 2014) müzenin cemiyetin değerlerini ve kimliğini pekiştirerek kültürler arasındaki etkileşimi artırdığını vurgulamıştır (akt., Karadeniz ve ıldır, 2014). Müzeler aynı zamanda somut olmayan kültürel miras elemanlarının saklanıp gelecek kuşaklara devredildiği yerlerdir (Shun, 2004'ten akt. Mercin, 2006). şemper'e (1990) göre müze; çok sayıda dikkat çekici nesnenin gözlenip keşfedilebileceği sanat, bilim, tarih, matematik ve sosyal bilimler dallarında bireysel ve grup halinde okul dışı öğrenme ve eğlencenin oluştuğu bir mekandır (akt., Karadeniz ve ıldır, 2014).

2. MÜZE TÜRLERİ

ICOM; koleksiyon türüne göre, işlevsel yapısına göre, bağlı olduğu idari birime göre ve bölgesel özelliğine göre müzeleri dört kategoriye ayırmıştır (Madran, 1999). Müze türleri Tablo 1'de gösterilmiştir (Ata, 2002; Buyurgan ve Buyurgan, 2012; Karadeniz, 2009; Madran, 1999; şimşek, 2014; Tosun, 2009).

Tablo 1. Çeşitli Kategorilere Göre Müze Türleri

BAğLI OLDUğU İDARİ BİRİME GÖRE	Yerel Yönetim Müzeleri
	Ticari Kuruluş Müzeleri
HİZMET ETTİKLERİ BÖLGEYE GÖRE	Devlet Müzeleri
	Bağımsız ya da zel Müzeler
	Askeri Müzeler
	niversite Müzeleri
HİTAP ETTİKLERİ KİTLEYE GÖRE	Ulusal Müzeler
	Bölgesel Müzeler
	Yerel Müzeler
KOLEKSİYONLARINI SERGİLEME YÖNTEMLERİNE GÖRE	Uzmanlaşmış Müzeler
	Eğitici Müzeler
	Genel Toplum Müzeleri
	Geleneksel Müzeler
İŐLEVLERİNE GÖRE	Müze Evler
	Anıt Müzeler
	Açık Hava Müzeleri
KOLEKSİYONLARINA GÖRE	Sanal Müzeler
	Devrim Müzeleri
	Arkeoloji Müzeleri
	Sanat Müzeleri
	Genel Müzeler
	Tarih Müzeleri
	Etnografya Müzeleri
	Askeri Müzeler
	Bilim Müzeleri
	Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri
Sanayi Müzeleri	
Planetaryum	
Panoramik Müze	

Müze çeşitlerinin gruplandırılmasında tüm bu kategorilendirme uğraşlarına rağmen, koleksiyon çeşitleri göz önüne alınarak yapılan ayırım en çok kullanılandır (Ata, 2002; Madran, 1999).

3. MÜZE İLE EĞİTİM

Çağdaş müzeler, sadece sanat eserlerinin ve arkeolojik buluntuların öğrenciler, halk ve turistler tarafından ziyaret edildiği sergiler olmaktan çıkarak eğitim işlevini gitgide artan bir yoğunlukta karşılayan kurumlar olmuştur (Shabbar, 2001). Günümüzde müzelerin eğitimsel işlevi, müze sergilerinde tabii yollarla meydana gelen bir durum olmaktan çıkarak müzelerin kendi içyapılarında oluşturdukları eğitim birimlerinin programları ve müze-okul dayanışmasının sonucu olarak sürmektedir (Önder ve diğ., 2009). Çağdaş müzelerin ileriye yönelik araştırmacı, eğitsel, yönlendirici ve yaratıcı aktiviteleri nedeniyle çağımızda müze olgusu daha da önem kazanmıştır (İlhan, 2002). Talboys (2016) müze ile eğitimi; müzelerin hali hazırdaki koleksiyonları aracılığıyla ziyaretçilerde merak ve heyecan uyandıracak ziyaretçi merkezli eğitim programlarıyla uygulamaya olanak sağlayan aktiviteler hazırlayıp bunları uygulama süreçleri olarak tanımlamıştır.

Müze eğitiminin hedeflerinin çoğu; bakış açıları, tutumlar, değerler, ilgiler ve şuur geliştirmeye ilişkin toplumsal ve duyuşsal nitelikteki hedeflerdir. Müzede aktif öğrenme olabilmesi için çocuklara; gözlem yaparak gözledikleri ve yaptıklarıyla alakalı duygu ve düşüncelerini anlatma, gözlem ve uygulamalarını arkadaşlarıyla paylaşarak uygulama yapma fırsatı verilmelidir (Paykoç, 2014). Müze nesnelere dikkat çekici ve görsel anlamda etkileyici olması, hayal gücünün harekete geçerek değişik tecrübeler için zengin birer kaynak olmasını sağlamaktadır (Gartenhaus, 2000). Ders kitaplarının soyut ve ruhsuz içeriğiyle müzenin somut ve görsel yapısı bir araya getirilirse öğrenme daha ilginç ve merak uyandırıcı bir duruma dönüşür (Seidel ve Hudson, 1999). Öğretmenlerin öğrencilerine ilişkin basmakalıp düşüncelerini değiştirmede müzelerin önemli bir etkisi vardır. Okulun dışında, büsbütün farklı bir mekânda örneğin bir müzede ders yaparken öğretmenlerin derse ilgisiz olduğunu düşündükleri öğrencilerin, problem çözmede ve gerçek yaşamın problemleriyle başa çıkmada ne kadar yaratıcı, enerjik ve yenilikçi olduğunu görünce şaşkınlıkları görülmüştür (Seidel ve Hudson, 1999).

Müzedede eski medeniyetlerin buluntuları ve hayat biçimleriyle ilişki kurarak sorgulama ve yaratıcı drama ile empati kurma; sınıftaki ders kitapları temelindeki soyut öğrenmelere göre daha aktif bir öğretim mekanı meydana getirmektedir (Maccario Kuruloğlu, 2002). Müze ile eğitim; öğrencilere müzedeki objeleri tanıtarak öğrencinin bunları günlük hayatındaki ön bilgileri ve tecrübeleriyle karşılaştırıp ilişkilendirmesi ve bununla birlikte sorgulayıp yorumlayarak kendine özgü bir senteze erişmesini hedeflemektedir (İlhan, 2002). Buyurgan ve Mercin'e (2005) göre müze ile eğitimin amaçları aşağıdaki gibidir:

- Müzelerde bulunan farklı kültürlere ait tarih ve sanat eserlerindeki benzerlik ve değişiklikleri ayırt edebilme;
- Müzedede sergilenen tarihi eserlere ve sanat eserlerine değer verip onları koruyarak gelecek kuşaklara aktarma bilincine sahip olma
- Müzelerden eğitim amaçlı faydalanabilme alışkanlığı kazanma
- Müzeciliğin amaçları, türleri, tarihi ve işlevleri ile ilgili gerekli bilgileri öğrenme,
- Müzeleri oluşturan farklı kültürel eserler sayesinde değişik toplumlara saygı duyarak önyargısız davranma

Müzelerin eğitimsel fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için; müze eğitimi ihtiyaçlarının, işe koşulacak eğitim programlarının, kullanılacak materyallerin ve katılımcı grupların göz önüne alınarak doğru bir planlama yapılması lazımdır (Maccario Kuruloğlu, 2002).

Müze ile eğitimin yararları aşağıda sıralanmıştır (İlhan ve Okvuran, 2001; Önder vd. 2009):

- Öğrencilerin aktif hale gelmesini sağlar; çocuk görür, dokunur, koklar, aletleri tutabilir ya da araçları kullanabilir.
- Öğrenciler eski dönemlerde kullanılan günlük nesnelere orijinallerini görme imkânı yakalar. Bunları günümüzdeki nesnelere mukayese etme fırsatı bulur.
- Öğrenciler müzedede okuldaki çalışma ortamına göre daha fazla bağımsız çalışma fırsatına sahip olur.
- Öğrencilerde kültürel mirası koruyup sürdürme bilinci gelişir.

- Öğrencilerin tarihi mekânlar, olaylar ve o dönemlere ait nesnelere arasında ilişki kurmaya çalışmaları, onların tarihi olgu ve olayları doğru bir şekilde yorumlayarak tarih bilinci kazanmalarına yardımcı olur.
- Öğrencilerde estetik duygusu, düş gücü, gözlem yapma ve yaratıcı düşünme becerileri gelişir.
- Soyut okul bilgilerinin somutlaşmasını sağlar.
- Öğrencilerin değişik kültürleri tanımalarını sağlar.
- Öğrenciler var olan bilgilerini geliştirme yollarını öğrenerek bu bilgilerini okulda öğrendikleri bilgilerle mukayese etme alışkanlığına sahip olur.
- Müzeler ve tarihi mekânlar geçmişi ve tarihi canlı tutarak günümüzle bağlantılar sağlayıp öğrencilerde tarihe karşı duyarlılık sağlar

Öğretmenin rolü müze ziyaretlerinde çok önemlidir; çünkü iyi tasarlanmamış bir müze ziyareti para ve zaman israfı olacaktır. Bu tür müze ziyaretlerinde öğrenciler kendilerine yöneltilmiş anlaşılır ve kesin bir görevleri olmadığı için büyük olasılıkla sadece kendi aralarında şakalaşıp başıboş dolaşmaktan başka bir şey yapmayacaklardır (Açıkalın, 2017). Aktif bir müze deneyimi için öğretmenlerin müze ziyaretinden önce aşağıdaki soruları yanıtlamaları yararlı olacaktır:

- Müzenin fiziki yapısı nasıldır?
- Müzedeki asıl aktiviteden önce müzeye gitmemi gerektiren bir durum var mı?
- Müzedeki etkinlikler sırasında ne gibi kurallara uyulmalıdır?
- Müze koleksiyonları öğrencilerin gelişim ve sınıf düzeyine uygun mu?
- Müzenin hangi kısımları ziyaret edilecek?
- Müze etkinlikleri öğrencilerime dersimle ilgili anlamlı ve etkili deneyimler kazandıracak mı?
- Müze etkinlikleri öğrencilerime sanat, müzik ve teknolojiyle ilgili anlamlı ve etkili öğrenmeler kazandıracak mı?
- Müze koleksiyonları öğrencilerimin ön bilgileriyle bağlantılar kurup öğrendiklerini başka alanlara aktarabilmeleri için uygun mu?
- Müze ziyareti sırasında zaman sınırlaması olacak mı?
- Müzede, müze eğitimcisi olacak mı? Yoksa etkinlikleri ben mi uygulayacağım?

- Müze çevresinde öğrencilerin ihtiyaçlarını (tuvalet vb.) karşılayabilecek bir yer var mı?
- Müze ziyaretinden tam anlamıyla verim alıp öğrenmenin en yüksek düzeyde oluşabilmesi için ne gibi şeyler yapmam lazım?
- Bazı etkileşimli sergiler için öğrencilerin önceden gruplara ayrılmaları mecburi midir? (Henderson ve Atencio, 2007'den akt. Oruç ve Altın, 2008).

Allard ve arkadaşları (1994'ten akt., Karadeniz ve Çıldır, 2014) müze eğitiminin; müze öncesi, müzede ve müze sonrası aktivitelerinin bir araya gelmesinden meydana geldiğini vurgulamışlardır. Müze eğitimi; çocuklarda hipotez oluşturma, eleştirel düşünme, sorular sorma, müzede objeyle etkileşime geçerek bilgi üretme ve keşfetme, elde edilen verileri müzede değerlendirme ve müze etkinliğinden sonra yeni neticeler meydana getirme gibi becerilerin geliştirilmesinde fayda getirmektedir (Karadeniz ve Çıldır, 2014). Modern devletlerde okul-müze işbirliği çok gelişmiş bir seviyededir. İşbirliğinin neticesinde müzeler;

- Okul, öğretmen ve öğrencilerle dayanışma yapmakta,
- Öğretim programlarıyla müze koleksiyonları arasında ilişki sağlamakta,
- Öğrencilerin müzede araştırma yapabilecekleri bilgi panoları, teknoloji destekli interaktif mekânlar ve ayrı sergi salonları hazırlamakta,
- Okul öğrenmelerini müze nesnelere ilişkili programlara dayandıran değişik türden aktiviteler hazırlamakta,
- Okullar için ziyaret öncesi ve sonrası için türlü öğretim materyalleri, broşürler vb. hazırlamakta,
- Okullara ödünç nesnelere vermekte ve bununla birlikte okulun müzeye gelmesini beklemeden okullara giderek çeşitli aktiviteler düzenlemekte,
- Müzelerin eğitim-öğretim sürecinde aktif kullanımıyla ilgili öğretmenlere hizmet içi eğitim kursları vermektedir (Akmehmet, 2008: 52).

3.1. MÜZE EĞİTİMİNİN TARİHİ

Modern müzeciliğin ilk örnekleri arasında milattan önce 280'de İskenderiye şehrinde kurulan kütüphane gösterilmektedir (Onur, 2012). Eğitim amaçlı müzelerin kurulmaya başlamaları Fransa'daki aydınlanma hareketiyle oluşan cemiyet yapısı ve

1789 Fransız devriminin takibinde halka açılmaları ile başlamış; sanayi devriminin tesiriyle hızlanmıştır. 1793'te yeniden düzenlenerek ilk halk müzesi olarak açılan Louvre müzesi milliyetçilik düşüncesini yaymak üzere toplu halk eğitimi aracı olarak kullanılmıştır (Akmehmet, 2014). 19. asırda Avrupa ve Amerika'da müfredatların eleştirilmesiyle birlikte öğrenme esnasında birincil kaynakların, gözlem ve araştırmanın değerinin vurgulanması müze-okul işbirliğinin gelişmesine ön ayak olmuştur. İngiltere'de 1870 senesinde çıkarılan ilköğretim yasası ile birlikte müfredatlarda nesne derslerinin değerine yapılan vurgu, okulların müzelere olan ilgisini artırmıştır (Akmehmet, 2005; Onur, 2012). İngiltere'de müzeler, örgün eğitim alma fırsatı olmayan kişilerin kendilerini eğitmek için istifade edebilecekleri eğitim kurumları olarak kabul edilmiştir (Hooper Greenhill, 1999). Nesne ve resim derslerine özellikle önem verilmiştir. Objeler 19. asırda Avrupa ve Kuzey Amerika'da eğitim sürecinde bir vasıta olarak kullanılıyordu. Bu öğrenme stratejisi öğrencilerin nesneyi ve bağlamını anlayıp nesneden öğrenebileceği anlayışı üzerine kurulmuştu. Felsefi kökleri, Pestalozzi, Froebel ve Rousseau'nun öğrenci merkezli eğitim kuramlarına dayanan nesne derslerinin asıl amacı, çocuğun nesnelere aracılığıyla bilgiye erişme ve bilgiyi kullanma gücünü geliştirmek, böylece nesnelere çalışarak herkes tarafından onaylanan gerçeklere ulaşmasını ve içinde yaşadığı dünyayı anlamlandırabilmesine yardımcı olmaktır (Hooper Greenhill, 2000'den akt. Akmehmet, 2008: 52).

I. Dünya savaşından sonra müzelerin eğitimsel fonksiyonları göz ardı edilmiş ve müzelerin asli vazifesinin korumak ve toplamak olduğu yaklaşımı hakim olmuştur. Müze uzmanlarının bu dönemdeki en önemli mesleki kaygıları koleksiyon yaparak bunları korumaktı (Hooper-Greenhill, 1999). 1960'lı senelerde pek çok müze, nesnelere ziyaretçiler tarafından nasıl algılandığına değer vermeden rastgele sergileme eğilimindeydiler. UNESCO, museum dergisinin 1968'deki sayısını müze eğitimi konusuna ayırınca İngiliz tarih profesörü John Hale şu şekilde karşı görüş bildirmiştir:

“Müzelerin öncelikli olarak eğitim amacıyla kullanılması görüşünden nefret ettiğimi söylememe izin verin. Onların ilk görevi, değerli nesnelere güvenli bir ev sahipliği yapmak ve çekici bir şekilde sergilemektir.” (Epik, 2004; Onur, 2012).

Müze eğitiminin 20. yüzyılın başında önemli görülerek müze eğitimcileri tarafından ilerlemeci eğitim felsefesi doğrultusunda uygulanmasında John Dewey'in katkıları çok fazladır (Onur, 2012). John Dewey yaşamı süresince müzeleri çok sık ziyaret etmiş ve müzelerin eğitimsel değerine vurgu yapmıştır. (Onur, 2012). Müze eğitiminde 20. asır sonlarında yaklaşım değişikliği meydana gelmiştir. Genel olarak 1950'lere kadar müzelerde daha çok okul gruplarına ve çocuklara yönelik eğitim çalışmalarına yer verilirken, 1950'li yıllardan sonra yetişkinlere yönelik çalışmalar fazlaşmaya başlamıştır. Bilgi toplumuna geçişin yaşandığı bu dönemde bilginin değerinin artmasıyla müzeler fertlerin bilgiye ulaşabilecekleri kurumlar olarak değer kazanmışlardır (Akmehmet, 2014).

1980 sonrasında müfredatların güncellenmesiyle birlikte müze-okul ilişkisi yaygınlaşmaya başlamıştır. Okulların müzelere olan yoğun ilgisi, müzelerin müfredatlara uyacak şekilde sergiler ve aktiviteler hazırlamalarını sağlamıştır (Hooper Greenhill, 1994'ten akt. Akmehmet ve Ödekan, 2006). Bu durumun neticesinde müzelerde eğitim birimleri kurulmaya başlanmıştır. Müze eğitiminin sadece okul öğrencilerine değil, bu imkânlardan istifade edemeyen tüm genç ve çocuklara da verilmesinin mecburiyeti vurgulanmıştır. Takip eden yıllarda müze türleri artmış, özel bir hedefe hizmet edip hedef kitlesi kısıtlı olan, farklı içerikte müzeler açılmıştır (Hacısalihoglu, 2013). Müze eğitimi 20. asrın başında katılımcıya bilgi iletimi hedefiyle yapılırken 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra UNESCO, ICOM gibi kuruluşların etkisiyle bu alanda daha bilimsel bir anlayış hâkim olmuştur (Akmehmet, 2014).

3.2. TÜRKİYE'DE MÜZE EĞİTİMİ

Ülkemizdeki ilk modern müze, Galatasaray Mekteb-i Tıbbiye-i Fünun-i Şahane'de 1839'da açılan Tarih-i Tabiat Müzesidir (Zooloji Müzesi) (Kazancıgil, 1995'ten akt. Ata, 2013: 344). Sultan Abdulaziz 1867'de, Avrupa'da arkeoloji müzelerini gezip İstanbul'a döndükten sonra Avrupalı devletlerin Anadoludan tarihi eserleri kaçırmalarının önüne geçmek hedefiyle "Müzeyi Humayun" kurma girişimlerini başlattı. 1874'te çıkarılan Âsâr-ı Âtîka Nizamnamesi ile müzecilik ve tarihi eserlerin korunmasının yasal dayanağı oluşturulmuştur (Ata, 2015).

Türkiye’de müze eğitimi çalışmalarının II. Meşrutiyet’in sonları itibariyle başladığı görülmektedir. Sâti Bey’in ‘Okul müzesi’ projesi ve İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu’nun müzecilik üzerine yaptığı çalışmalar Türkiye’de müze eğitimi konusunda bir temel oluşturmuş; ancak bu çalışmalar uzun ömürlü olamamıştır (Adıgüzel, 2000’den akt. Akmeahmet, 2005). Sâti Bey müzelerde bütün derslerin öğretiminde kullanılacak eğitim araçlarının, öğretim programlarının, eğitim-öğretim yöntemlerine ait kitap ve dergilerin ve yardımcı ders kitaplarının bulunması gerektiğini belirtmiştir (Ata, 2002). Baltacıoğlu ise müzeleri milli kültürü meydana getirme ve halkın uygarlaşma sürecini sağlamada hayati alanlar olarak düşünerek müzenin halkın eğitilmesi fonksiyonundan bahsetmiştir (Öztürk, 2000’den akt. Akmeahmet, 2005). Baltacıoğlu “müzeleri bugünden itibaren kurunuz, Türkiye’nin evlatlarına 300 yıllık okul hediye etmiş olursunuz” diyerek müzelerin eğitimsel fonksiyonuyla ilgili önemini vurgulamıştır (Ata, 2002).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Atatürk’ün girişimleriyle pek çok yeni müze faaliyete girmiştir. Halk evlerinde müzecilik kolları açılarak öğrencilerin yetişmeleri sağlanmıştır (Okvuran, 2012). 1950 yılında müzeler ve müzecilik mesleğine mensup üyeler arası işbirliğini ve yardımlaşmayı artırmak ve uluslararası kurumlarla işbirliği yaparak bilgi alışverişini sağlamak amacıyla ICOM’un Türkiye Milli Komitesi kurulmuştur (Akengin, 2011). 1950’li senelerde ortaokul ve lise müfredatlarında okulun bulunduğu yöredeki müzelerin gezilmesi ve öğrencilere müzeye gitme ve müzede öğrenme isteğinin aşılması yer almıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005). 1962 yılında düzenlenen 7. Milli Eğitim Şurasında müzeler ve müze ile eğitimle ilgili bazı öneriler yer almıştır (MEB, 1991’den akt., Ekelik, 2010). Müzede eğitim etkinliklerine de yer veren “İzmir Devlet Resim ve Heykel Müzesi” 1973’te açılmıştır. 1980’de İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Derneği tarafından eğitime yönelik ilk müze atölye çalışmaları başlatılmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005). 1982 senesinde düzenlenen I. Milli Kültür Şurası’nda müze eğitimi vurgulanarak büyük müzelerin bazı kısımlarının öğrencilere ayrılması önerilmiştir. 1986’da MEB okul müzelerine ilişkin bir yönerge yayınlamıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005). Dünyada müze eğitimi bilimindeki gelişmelerin ve yaygınlaşan uygulamaların etkilerinin yanı sıra, Yıldız Teknik Üniversitesi’nde 1989 yılında Müzecilik Ana Bilim Dalının ve Ankara Üniversitesi’nde 1998’de Müze Eğitimi Yüksek Lisans Programının açılması

da müze eğitimi için akademik bir zeminde ilerlemesini ve müze eğitimi alanında araştırmalar yapılmaya başlanmasını sağlamıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005; Akmehmet, 2005; Ata, 2002).

Buna rağmen Türkiye’de müzelerin eğitimsel fonksiyonlarını tam anlamıyla yerine getirdiklerini söylemek mümkün değildir. Müze görevlileri devlet memurudur (Artut, 2009). Müze eğitimcisi kadrosu olmasına rağmen genellikle bu kadrolar boştur (Akmehmet, 2005). Açılış ve kapanış saatleri genellikle (09.00-17.30) bellidir. Bu mesai saatleri ülkemizin hemen her yerinde dört mevsim aynıdır. Müze yönetiminde görevlendirilen kişilerin sanat tarihçisi, arkeolog veya müze eğitimcilerinden oluşması zorunluluğuna karşın, özellikle küçük kentlerdeki bazı müze görevlileri ve yöneticileri bu niteliklerden yoksun ve Türkiye’ye özgü geleneksel devlet memuru anlayışıyla işe alınmaktadır. (Akmehmet, 2005; Artut, 2009). Türkiye müzelerinin pek çoğunda periyodik sergileme yapılmaz. Müzeler yıllar geçse de hep aynı koleksiyonları aynı şekilde sergilemeye devam ederler. Bundan ötürü müzeyi daha önce gezen bir birey "nasıl olsa değişen bir şey yoktur" diyerek müzeye tekrar gitme ihtiyacı hissetmemektedir. Oysaki müzelerimiz dinamik bir yapıya kavuşarak yeni sergiler açsa müze ziyaretçileri yeni sergileri incelemek için müzeyi tekrar ziyaret edeceklerdir (Epik, 2004).

4. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNDE MÜZE KULLANIMI

Geleneksel tarih konularının öğretiminde öğretmen genellikle öğrencilerinin daha önce hiç duymadıkları ve görmedikleri ve büyük olasılıkla ileri tarihlerde de karşılaşmayacağı olayları anlatmaktadır. Müzelerde ise çocuklar bir araştırmacı gibi dokunarak, görerek ve koklayarak öğrenmekte ve bu süreçten hoşlanmaktadır. Geleneksel tarih öğretim yöntemleriyle işlenen bir derste zorlanan öğrenciler, müzelerde aktif katılım sağlayarak daha etkili öğrenmekte, tarihi canlandırmalara katılarak ve farklı meslekleri oynayarak gizli yetenek ve becerilerini göstermektedirler (Seidel ve Hudson, 1999). Modern öğretim yaklaşımının biçimlendirdiği yeni sosyal bilgiler eğitiminde; siyasi tarih konularının kronolojik bir sırayla tek taraflı aktarımı ve ezberlenmesinden ziyade tarihsel empati, anlama ve düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar daha fazla önem kazanmıştır (Yılmaz ve Şeker, 2011). Sosyal bilgiler derslerindeki tarih konularının

öğretiminde müzelerin önemli görülmesinin en temel sebebi tarihin vücuda bürünen somut kalıntılarını içerisinde barındırmalarıdır (Akmehmet, 2008). Hiçbir yazılı belge iyi planlanmış bir müze gezisinin yerini alamaz (Mainstone ve Bryant, 1972'den akt. Aktekin, 2008). Müzeler, sosyal bilgiler derslerindeki tarih konularının öğretimi için önemli bir kaynak oluşturur. Öğrenci tarih kitabındaki soyut olgulardan daha fazla şeylerin olduğunu müzelerde görür; çünkü sınıftakinin aksine müzelerdeki öğrenme gerçekçi ve görseldir. Bir olgu bilgisi vermekten çok öğrencinin ilgi ve merakını çekmeyi amaçlar. Müze eğitiminin temel hedeflerinden biri de öğrencilerin hayal gücünü uyarmak ve onların duysal uyanıklığını geliştirmektir. Bu nedenle sınıfta başarmanın zor olduğu özellikleri müzelerin vereceği açıktır. Sergiledikleri nesnelere yaratıcılığı, sorgulamayı ve merak duygusunu kamçılar. Geçmişin kültürlerine ve insanlarına daha duygusal bağlar yaratarak gerçeğe yakın olma şansını ve tarihle buluşma imkânını öğrencilere sunarak okul çocuklarının tarihe ilgisini çeker (Epik, 2004). Öğrencilerin tarihsel araştırmaları bütüncül bir bakış açısıyla anlayabilmeleri için yazılı belgelerin yanı sıra müzelere gitmeleri gerekir (Anderson ve Moore, 1994'ten akt., Aktekin, 2010). Tarihi olayları müze nesnelere sayesinde yorumlayan öğrencilerin eleştirel düşünme ve sorgulama becerileri gelişmektedir (Marcus, 2007'den akt., Açıklan, 2017).

Klasik tarih öğretimiyle öğrencilere kazandırılması zor olan pek çok değer, tutum ve beceriyi müzeler kazandırabilir (Demircioğlu, 2015). Müze nesnelere; öğrencilerin ilgisini kısa zamanda çekme nitelikleri, tarihi somutlaştırmaları, çocuklarda yaratıcılığı merakı ve eleştirel düşünmeyi kamçılama, öğrenciyi tarih disiplininin mutfağına çekmesi, empatiyi olanaklı kılarak çocukların geçmişle ilgili kendi öykülerini yaratmalarına imkân sağlama, her yaş grubundan öğrencinin rahatlıkla üzerine bir şey söyleyip düşünebileceği ve disiplinler arası ilişkilerin kurulmasını imkânlı kılan kaynaklar olma nitelikleriyle sosyal bilgiler derslerindeki tarih konuları için zengin öğrenme mekânları sağlayan ve aynı zamanda çocukların analiz gözlem ve değerlendirme yeteneklerini de geliştiren önemli yerlerdir (Özbaş, 2015). Müze nesnelere her çocuk tarafından değişik biçimde yorumlanması öğrencilerde yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunur (Gartenhaus, 2000). Okul kitapları tarihin bilimsel kavrayışını sağlarken, müzeler geçmişin bireylerine karşı daha fazla duygusal bağ oluşturur. Müzelerin asıl gücü, tarihi daha

dokunulabilir ve canlı hale dönüştürmesidir (Seidel ve Hudson, 1999). Müzelerde yapılan öğretim, öğrencilerin geçmiş-gelecek bağlantısını kurmalarına yardımcı olur. Bunun neticesinde öğrenciler; yaşadıkları çevredeki tarihi mekân ve yapılarda yaşamış kişilerin yaşamlarını öğrenerek geçmiş yaşam biçimlerini, olaylara bakış açılarını, aldıkları kararların onların yaşamlarına olan olumlu veya olumsuz etkilerini günümüzle kıyaslama imkânı bulurlar. Böyle bir durum aynı zamanda öğrencilerin geçmişten ibret almaları manasını taşımaktadır (Shull ve Hunter, 1992'den akt. Şimşek, 2003). Müzeler, sosyal bilgiler derslerini ders kitabı bağlamının sınırlılığında çıkarıp üç boyutlu somut olarak görülen o döneme ilişkin empati ve duyumsamaların yapılabildiği durum ve mekanlara dönüştürmektedir (Kabapınar, 2014).

Tarihi olgular bilgisini edinme, öğrenme etkinliğinin önemli bir parçasını oluşturur; fakat öğrencilerin pratik beceriler, duygular ve derin kavrayış kazanmalarına ilişkin faaliyetler geliştirilmelidir. Öğretmenin sanayi işçilerinin meşakatli mesai koşullarını anlatması bir tür bilgilenmedir; fakat yeniden yaptırılmış bir atölyeye gezerek gürültüyü duymak ve tehlikeli makinaları yakından görmek, öğrencilerin derin bir kavrayış ve bilinç kazanmalarını sağlar. Taş devri fertlerinin yaşamına ilişkin ders kitaplarında öğretilen bilgiler, o zamanlara ilişkin bilgiyi kazanmamızda bize yardımcı olabilir; fakat taş aletler tasarlamak ve çakmaktaşıyla ateş yakmak gibi deneyim temelli aktiviteler daha derin bir bilgi kazanmamızı sağlar (Seidel ve Hudson, 1999). Müzeler; öğrencilerin kültürel varlıklar ve tarihi eserlerin değerini anlamalarını kültürel mirasa sahip çıkarak korumalarını ve farklı kültürlerle hoşgörülü bakmalarını sağlar (Sheppard, 2001'den akt., Yılmaz ve Şeker, 2011). Müze eğitimi öğrencileri küçük tarihçilere dönüştürür; çünkü öğrenciler gerçek maddi kaynakları, nesnelere, tarihi harita ve fotoğrafları ve farklı dokümanları kullanarak yaşadıkları toplumun tarihini araştırırlar (Yeşilbursa, 2008). Tarihi müzeler o cemiyetin geçirdiği zorlukları, gelişimini ve mücadelelerini belgelendirerek kimlik ve aidiyet şuurunu geliştirmektedir (Yalçın, 2010). Müzeler tarihin nesnelere içerir. Bu açıdan müzeler tarihin deposu ve hatta hazinesidir. Tarihi canlandırarak daha dokunulabilir bir hale getirirler. Başka bir deyişle müzelerde tarihin ayak izleri görülür (Epik, 2004). Müzeler çocuklara canlı bir çevrede zengin tarihi kaynakları görüp inceleme imkânı sağlar. Bu geziler

neticesinde çocuklar tarihin doğasını daha iyi kavrayabilir (Aktekin, 2008). Müzelerde gerçek obje temelli eğitim faaliyetleri sayesinde çocuklar geçmiş deneyimleri öğrenip günümüzle karşılaştırma imkânı bulurlar. Bununla birlikte öğrendikleri bilgileri gelecekle bağlantılar kurmak için kullanır. Bu durumun neticesinde öğrencilerde tarihsel kavrayış becerisi gelişmekle birlikte aynı zamanda öğrencilerin tarihin güncel yaşamdaki katkısını kolay bir şekilde görmeleri sağlanır (Akmehmet, 2008).

Müzeler ve tarihi mekânlar geçmişe dair maddi eserler ortaya koyduğu için tarihin anlaşılmasına yardımcı olurlar. Nesnelere sayesinde anlamlı ve kalıcı öğrenmeler meydana gelir ve nesnelere aynı zamanda geçmişin bulanıklığını yok eder. Tarihi bir belgeyi, eseri veya kalıntıyı inceleyerek yorumlamak, bunların hangi anlamlara geldiğini ve insanlar üzerinde ne gibi etkiler bıraktığını anlamak açısından önemlidir (Epik, 2004).

4.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA MÜZE EĞİTİMİ

Sosyal bilgiler programında müze eğitiminin amaçları aşağıda belirtilmiştir:

“Müze ile eğitimin vizyonu; kültürel varlıkları, tarihi eserleri anlama, koruma, değerlendirme ve yorumlama becerisi ile zaman ve mekân algılama becerisi gelişmiş, kültürel ve kültürler arası hoşgörü becerisi kazanmış, kendilerini çevreleyen dünyaya karşı görsel farkındalıkları olan, geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağ kurabilen, arşivleme bilincine sahip, toplumsallaşmış, bireyler yetiştirmektir.” (MEB, 2008)

TTKB 2008 yılında müzelerin sosyal bilgiler programına müze eğitimi kılavuzunu dahil ederek müzelerin öğretim sürecinde etkili kullanılmasına yönelik açıklamalar yapılmıştır (MEB, 2008). 2005 sosyal bilgiler öğretim programında ilgili kazanımlara müze eğitimi ilişkilendirmeleri eklenerek sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu kazanımlara ilişkin okul dışı aktiviteler planlaması gerektiği vurgulanmıştır. Kazanımlar ile müze eğitimi ilişkilendirmeleri Tablo 2’de verilmiştir (MEB, 2008):

Tablo 2. Müze Eğitimi ve Kazanımların İlişkilendirilmesi

SINIF	ÜNİTE	KAZANIM	AÇIKLAMA
4	GEÇMİŞİMİ ÖĞRENYORUM	<p>“1. Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.”</p> <p>“2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder.”</p> <p>“3. Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.”</p> <p>“5. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler.”</p> <p>“6. Millî Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilânında Atatürk'ün rolünü fark eder.”</p>	<p>“Etnografik eserlerin sergilendiği müzelerde, ailede günlük hayatı yansıtan nesnelere (kap, kaçak, giyim kuşam, ev malzemeleri gibi) ile nesne çalışma yapılabilir.”</p> <p>“Kurtuluş Savaşı Müzesi, Anıtkabir Müzesi, Askeri Müzeler, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı boyunca gezdiği illerdeki Atatürk Müzeleri ve Kurtuluş Savaşı'nın yapıldığı mekânlar (Dumlupınar, Duatepe vb.) da incelemeler yapılabilir.”</p>
	İYİ Kİ VAR	<p>“1. Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır.”</p> <p>“2. İnsanlığın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirleme yöntemlerini tanıtır.”</p> <p>“3. Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar.”</p> <p>“4. Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır.”</p>	<p>“Teknolojik ürünlerin sergilendiği kurum, kuruluşlarla kişilerin kurduğu özel müzelerde nesne çalışması yapılabilir.”</p>
5	ADIM ADIM TÜRKİYE	<p>“1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesnelere ve yapıtları tanıtır.”</p> <p>“2. Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir.”</p> <p>“3. Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.”</p> <p>“4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar.”</p>	<p>“Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânlar, eski yerleşmeler, milli parklar, açık hava müzeleri (Truva, Kapadokya, Çanakkale, Nemrut vb.) ile arkeoloji, etnografya ve il müzelerinde inceleme gezileri yapılabilir.”</p>
6	YERYÜZÜNDE YAŞAM	<p>“6. Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.”</p> <p>“7. Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.”</p>	<p>“Arkeoloji müzelerine, arkeolojik buluntuların sergilendiği il müzelerine ve Çatalhöyük, Kültepe, Alishar, Truva, gibi açık hava müzelerine yapılacak sanal ya da gerçek ortamda gezi düzenlenebilir.”</p>

6	İPEK YOLUNDA TÜRKLER	<p>“2. Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.</p> <p>3. Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemini ve görevlerini kavrar.”</p>	<p>“Sanal ortamda Orhun Abideleri ile ilgili inceleme yapılabilir. Askeri müzelere sanal ya da gerçek ortamda inceleme gezisi yapılabilir.”</p>
6	ELEKTRONİK YÜZYIL	<p>“2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.”</p>	<p>Teknolojik ürünlerin sergilendiği kurum ve kuruluşlarla kişilerin kurduğu özel müzelerde nesne ve drama çalışması yapılabilir.</p>
7	TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	<p>“1. Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.”</p>	<p>Anadolu Selçuklu Devleti ile Anadolu'da kurulan ilk Türk beylik ve devletlerinin merkezleri olan şehirlerdeki (Konya, Sivas, Erzurum vb.) şehir müzelerine, Ahlat Açık Hava Müzesine sanal ya da gerçek gezi düzenlenebilir.</p>
7	TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	<p>“3. Osmanlı Devleti'nin fetih mücadelelerini, Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir.”</p>	<p>ve ve “Deniz müzelerine gerçek veya sanal alanda gezi düzenlenebilir.”</p>
7	TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	<p>“6. Osmanlı- Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder.”</p>	<p>“İstanbul'da (Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Yıldız Sarayı vb.) ve Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde yer alan Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine ait kültür öğelerinin sergilendiği Türk ve Avrupa müzeleri incelenebilir.”</p>
7	TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	<p>“8. Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.”</p>	<p>“Kurum ve kuruluşlara ait özel müzeler (Tanzimat Müzesi); banka müzeleri, askeri müzeler, eğitim müzelerine gezi düzenlenebilir.”</p>
7	ZAMAN İÇİNDE BİLİM	<p>“1. İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarını örnekler verir.</p> <p>2. İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder.”</p>	<p>“Türkiye'nin çeşitli illerinde bulunan arkeoloji müzeleri ile Anadolu'daki ilk yazılı tabletlerin bulunduğu Kültepe yerleşimi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi sanal ya da gerçek ortamda incelenebilir.”</p>

7	EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	“1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar. 3. Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.”	“Türkiye'nin çeşitli illerinde bulunan arkeoloji müzeleri ile Anadolu'daki ilk köy yerleşmesi olan Çatalhöyük'e sanal ya da gerçek alanda gezi düzenlenebilir.”
7	ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	“1. 20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasi ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir.”	“Birinci Dünya Savaşında açılan cephelerin bulunduğu illerdeki müzeler ve tarihi mekânlar (Erzurum Tabyaları, Çanakkale vb.) ve Avrupa'da Birinci Dünya Savaşı ile ilgili müzeler sanal ortamda incelenebilir.”
7	ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	“4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.”	“İl müzeleri, arkeoloji müzeleri, bilim müzeleri, etnografya müzeleri ve sanat müzelerinde inceleme gezileri yapılabilir.”

(MEB, 2008'den alınmıştır.)

Tablo 2 incelendiğinde 7. sınıf düzeyinde daha fazla ilişkilendirmenin yer aldığı görülmektedir. “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin 7. sınıfta bulunması bu durumun sebepleri arasında gösterilebilir.

Ayrıca 2018 yılında güncellenen sosyal bilgiler öğretim programında müze ile eğitim konusu aşağıdaki şekilde vurgulanmıştır:

“Sosyal Bilgiler öğretiminde okul dışı ortamlardan da faydalanmaya önem verilmelidir. Bu çalışmalar okulun yakın çevresinden (okul bahçesi gibi) pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazı alanlarına, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları, sanal müze gezisi vb.) yönelik olabilir. Ayrıca uygun konularda sözlü tarih ve yerel tarih çalışmaları da yapılmalıdır.” (MEB, 2018).

Ata (2013: 346-347); sosyal bilgiler derslerinde müze kullanımını arttırmak amacıyla 2005 sosyal bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanları ve disiplinler ile Türkiye’de yer alan bir kısım müzeyi ilişkilendirmiştir. Bu araştırmada 2018 yılında güncellenen öğrenme alanları da eklenmiştir. Aşağıda bu ilişkilendirme Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Türkiye’deki Bir Kısım Müzelerle Öğrenme Alanları ve Disiplinlerin İlişkilendirilmesi

Öğrenme Alanları ve Disiplinler	MÜZELER
BİREY VE TOPLUM (İnsan İlişkileri ve İletişim v.b.) (Psikoloji, Sosyoloji, Tarih)	Basın Müzesi (İstanbul) Telekom Müzesi (Ankara) PTT Müzesi (İstanbul) TRT Müzesi (Ankara) Karikatür ve Mizah Müzesi (İstanbul)
KÜLTÜR VE MİRAS (Antropoloji, Tarih, Arkeoloji, Sosyoloji ve Halkbilimi)	Etnografya Müzesi (Ankara) İstanbul Arkeoloji Müzesi (İstanbul) Anadolu Medeniyetleri Müzesi (Ankara) Gazi Üniversitesi Halk Bilim Müzesi (Ankara) Türk ve İslam Eserleri Müzesi (İstanbul) Vakıf Eserleri Müzesi (Ankara) Karagöz Müzesi (Bursa) Tahtakuşlar Müzesi (Balıkesir) Panorama 1453 Tarih Müzesi (İstanbul) Sakıp Sabancı Müzesi (İstanbul) Mevlana Müzesi (Konya) Cumhuriyet Tarihi Müzesi (Eskişehir) Topkapı Sarayı Müzesi (İstanbul)
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER (Tarih, Coğrafya, Antropoloji ve Halkbilimi)	Zoooloji Müzesi (İstanbul) Zihni Derin Çay Müzesi (Rize) Denizcilik ve Su Ürünleri Müzesi (İstanbul) MTA Tabiat Tarihi Müzesi (Ankara) Türkiye Ormancılık Müzesi (Ankara) Harita Genel Komutanlığı Müzesi (Ankara) İstanbul Üniversitesi Jeoloji Müzesi (İstanbul) Meteoroloji Müzesi (Ankara)
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM (Tarih, Ekonomi ve Coğrafya)	Bursa Kent Müzesi (Bursa) Ziraat Bankası Müzesi (Ankara) Osmanlı Bankası Müzesi (İstanbul) Türkiye İş Bankası Müzesi (İstanbul) Ankara Halk Ekmek Fabrikası Ekmek Müzesi (Ankara)
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM (Tarih, Coğrafya, Doğa ve Fen Bilimleri)	Ankara Üniversitesi Rasathanesi Müzesi (Ankara) Tofaş Otomobil Müzesi (Bursa) ODTÜ Bilim ve Teknoloji Müzesi (Ankara) Telekomünikasyon Müzesi (Ankara) Rahmi M. Koç Müzesi (İstanbul) İslam Bilim ve Teknoloji Müzesi (İstanbul) İstanbul Oyuncak Müzesi (İstanbul) Hava Kuvvetleri Müzesi (Ankara) TCDD AÇIK Hava Buharlı Lokomotif Müzesi (Ankara) Askeri Müze (İstanbul) İtfaiye Müzesi (İstanbul) Tıp Tarihi Müzesi (İstanbul)
ETKİN VATANDAŞLIK (Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Siyaset Bilimi, Tarih)	Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Müzesi (Ankara) Cumhuriyet Eğitim Müzesi (İstanbul) Türk Hava Kurumu Müzesi (Ankara) Jandarma Müzesi (Ankara) Polis Müzesi (Nevşehir) Galatasaray Müzesi (İstanbul) Fenerbahçe Spor Kulübü Müzesi (İstanbul) Beşiktaş Jimnastik Kulübü Müzesi (İstanbul) Kızılay Müzesi (İzmir)

KÜRESEL BAĞLANTILAR
(Coğrafya, Antropoloji, Ekonomi, Beşeri Bilimler)

British Müzesi (İngiltere) –Ulusal Müze
Louvre Müzesi (Fransa)- Sanat ve Sanat Tarihi
Kanada Bilim ve Teknoloji Müzesi (Kanada) -Endüstri ve Teknoloji
Alman Tarih Müzesi (Almanya)- Tarih Müzesi
Kahire Mısır Müzesi (Mısır)- Tarih Öncesi ve Arkeoloji
Ulusal Bilim Müzeleri (Japonya)- Doğa ve Doğa Bilimleri
Asya Uygarlıkları Müzesi (Singapur) –Etnoloji ve Uygarlık

(Kaynak: Ata, 2013'ten alınmıştır.)

Tablo 3'te görüleceği üzere Türkiye müze açısından çok zengin bir ülkedir. Ayrıca sosyal bilgiler dersinde yararlanacak pek çok müze vardır.

5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde müze eğitimi alanında yapılan araştırmalar verilerek kavramsal çerçeve bölümü sonlandırılmıştır.

Ata (2002) tarafından yapılan araştırmada Ankara şehrindeki tarih ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze eğitime yönelik düşünceleri tespit edilerek müzelerin eğitim hedefli kullanılmasına yönelik düşünceleri değerlendirilmiştir. Öğretmenler, müze ortamlarından eğitim amaçlı faydalanılmasına yönelik olumlu yönde düşündükleri görülmüştür. Tarih konularını müzeleri ve tarihi mekânları gezdirerek öğretmenin bilgiyi daha kalıcı hale getireceğini belirtmişlerdir. Öğretmenler müzeleri çok fazla bilmediklerini ve müze eğitimi konusunda hizmet içi eğitim ve seminerlerin tertip edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Filiz (2010) tarafından yapılan araştırmada, ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına yönelik görüşleri belirlenmiştir. Fenomenoloji deseninin kullanıldığı bu araştırma neticesinde katılımcılar müze mekânından ve nesnelerin taşıdığı tarihsel anlamlardan etkilenerek yoğun bir heyecan ve şaşkınlık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum öğrencilerin zihinsel süreçlerini aktif hale getirerek müzelerdeki güçlü uyarıcıların tetiklediği merak duygusu, güdülenmenin bir unsuru olmuştur. Öğrenciler, derinlemesine çalışmalar yürütürken araştırma, gözlem yapma, inceleme, yazma, resmetme ve canlandırma yapma etkinliklerinden faydalandıklarını dile getirmişlerdir.

Koçak (2010) tarafından yapılan araştırmada, Tokat ve Ankara şehrindeki 48 ortaokulun öğrencileri, Trabzon, Tokat, Kastamonu, Ankara, Tekirdağ, Rize ve

Kayseri şehirlerinde bulunan değişik ortaokullarda görev yapan otuz görsel sanatlar dersi öğretmeninin ve İstanbul, Ankara, Amasya, Kütahya Tokat ve Afyonkarahisar şehirlerinde bulunan farklı müzelerden 18 müze görevlisinin görsel sanatlar eğitimi dersinde müze faaliyetlerine yer verilmesine ilişkin görüşleri alınmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmenlerin gezi öncesinde öğrencilere daha çok bilgi vererek ve müze kurallarını öğrettiği görülmüştür. Öğrencilerin pek çoğunun müze gezilerinin estetik ve sanatsal yönden beğenilerini güçlendirdiği görülmüştür. Müze eğitiminin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiğini, sanat tarihi ve arkeoloji gibi bilim dallarına ilgilerini arttırdığını da belirtmişlerdir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı müze gezisi sonrasında öğrencilere gerekli etkinlikleri yaptıklarını ifade etmişlerdir. Pek çok öğretmenin de müze gezisi sonrasında görsel sanatlar eğitimi dersinde etkinlik yapmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz ve Şeker (2011) tarafından yapılan araştırmada ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretiminde müzelerin kullanımına yönelik görüşleri incelenmiştir. Tarama modelinin kullanıldığı araştırmada 210 ortaokul öğrencisinin müze gezilerine olan bakış açısı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, öğrencilerin pek çoğunun görsellik, genel kültür ve bilgi bakımından müze ziyaretlerinin kendilerine çok fayda sağladığını, müzelerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine fayda sağladığını, coğrafya, tarih ve genel kültür alanında kendilerini geliştirmelerine olanak sağladığını düşündükleri ve sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin düzenlenmesinin gerekli olduğuna inandıkları belirlenmiştir.

Tezcan Akmeahmet (2005) tarafından yapılan araştırmada, müzelerdeki nesne merkezli eğitim faaliyetlerinin tarih öğretimindeki önemi ve nasıl kullanıldığı hakkında gerekli bilgiler verilerek Türkiye’de 2005 sosyal bilgiler öğretim programında müzelerin kullanılması konusunda değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Öner (2015) tarafından yapılan araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine yönelik görüş ve düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında Antalya, Bolu, Aydın, Trabzon, Düzce, İstanbul ve Bitlis şehirlerindeki ortaokullarda görev yapan 26 sosyal bilgiler öğretmenine ulaşılmıştır. Çalışma neticesinde kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere kıyasla daha fazla okul

dışı etkinlik düzenlediği, öğretmenlerin görev yaptıkları şehirlerdeki tarih öğretiminin gerçekleştirilebileceği ortamlar hakkındaki farkındalıklarının sınırlı olduğu ve okul dışı tarih öğretiminin içeriği hakkında öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

Demir (2015) tarafından yapılan bir diğer çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul sosyal bilgiler ders programlarında müze eğitimiyle verilmesi gereken kazanımları müzede uygulama seviyeleri ve müzeye gezi düzenleme aşamasında karşılaştıkları problemler incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Tokat merkez ilçe ve merkeze bağlı köylerde yer alan ortaokullarda görev yapan 28 farklı okuldan 55 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma sonuçları, sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarıdan fazlasının ders işlemek için müzeye gezi düzenlediğini göstermektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzeye gezi düzenleme durumları ile değişkenler arasında ilişkiye bakıldığında sadece mezun olunan fakülte ve okul konumu değişkenlerinin anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür.

Aksakal (2015) tarafından yapılan araştırmada tarihi mekân kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin düşüncelerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, 2013- 2014 eğitim-öğretim yılında alt yapısı iyi olan okullarda ve Trabzon merkez ve ilçelerinde görev yapan 9, 10, 11 ve 12. sınıf tecrübeli tarih öğretmenleriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın hedefi doğrultusunda anket geliştirilerek amaçlı örneklem seçimi ile 43 tarih öğretmenine uygulanmıştır. Araştırmada ulaşılan bulgulara göre tarih öğretmenlerinin tarih öğretimi süreçlerine tarihsel mekânlara ziyaretler düzenlemenin öğrencilerin öğrenmelerine katkılar sağlayacağı yönünde pozitif tutumlara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tarih öğretmenleri kısmen bu tür faaliyetler gerçekleştirmekte olup bu ziyaretlerin planlanmasını ve yürütülmesini engelleyen çok çeşitli faktörler mevcuttur. Araştırma sonuçlarına göre, içinde bulunulan bölgedeki tarihi mekânların tarih öğretim konularıyla bağdaşmaması, bu tür gezilerin zaman alıcı olması, maddi imkânsızlıklar, yasal izleklerin uzun ve fazla olması, okul idaresinin bu gezilere sıcak bakmaması gibi faktörler öğretmenler tarafından dile getirilen en önemli sorunlardır.

Kısa (2012) tarafından yapılan araştırmada sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına yönelik öğrenci ve öğretmen görüşleri, öğretmenlerin müze gezisi düzenlemekte yaşadığı zorluklar ve öğrencilerin müze gezilerine katılmama nedenlerine ilişkin görüşleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında bazı maddelerde tutarlılık olduğu gözlenmiştir. Kız öğrencilerinin müze gezilerinden beklentilerinin daha fazla olduğu ve 8.sınıf öğrencilerinin müze ziyaretlerine daha az katıldıkları görülmüştür. Yılda üç kez ve daha fazla müzeye giden öğrencilerin çoğunun okul gezileriyle veya öğretmenleriyle müzeleri ziyaret ettikleri ve müze rehberiyle yapılan gezilerin daha verimli geçtiğine ulaşılmıştır. 11 yıl ve daha fazla kıdem yılına sahip öğretmenlerin müze gezilerine daha fazla önem verdikleri ve öğretmenlerin müze gezilerinde yaşadıkları en büyük sorunun sınıfların kalabalık olmasından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Egüz (2011) tarafından yapılan araştırmada ilköğretim okullarında sosyal bilgiler dersi veren öğretmenlerin ve bu dersi alan öğrencilerin müzelerin sosyal bilgiler eğitimi amaçlı kullanılmasına yönelik fikirleri ile farkındalık düzeylerini tespit etmek ve müzelerin eğitim amaçlı kullanılmasının sosyal bilgiler öğretimine katkısının ne olabileceğini tespit etmek hedeflenmiştir. Araştırma 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Samsun ilinde 10 ilköğretim okulunda görev yapan 10 sosyal bilgiler öğretmeni ve 20 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler programında yer alan müze eğitimi konusunda öğretmenlerin yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin sanal müzeler hakkında da bilgi sahibi olmadıkları ve sosyal bilgiler dersinde sanal müze ziyaretlerini bilinçli olarak yaptırmadıkları da tespit edilmiştir. Ayrıca müze ile eğitim kapsamında yapılan etkinliklerin değerlendirilmediği de belirlenmiştir.

Selanik Ay ve Kurtdede Fidan (2014) tarafından Afyon Kocatepe Üniversitesi sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği anabilim dallarında öğrenim gören 72 öğretmen adayı ile yapılan araştırmada sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının müze gezilerine ilişkin yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adayları müzelerden faydalanmanın katkılarına yönelik en çok öğrenilenlerin kalıcılığına ve bazı kavramların somutlaştırılmasına

fayda getirdiği yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Ayrıca ilköğretim dersleri içinde müzelerden faydalanılabilecek en temel dersin sosyal bilgiler olduğunu vurgulamışlardır. Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı Türkiye’de müzelerden eğitsel açıdan yeterince faydalanılmadığını ve müze yetkililerinin ilkokul öğrencilerinin düzeyine uygun şekilde bilgi vermede yeterli olmadıklarını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Yeter ve Kurtdede Fidan (2018) tarafından 4. sınıf öğrencilerinin müze metaforlarını tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada öğrencilerin müze kavramına ilişkin 55 metafor geliştirdikleri görülmüştür. Öğrencilerin; tarih, tarihi eser, tarihi yer metaforlarında yoğunlaştıkları görülmüştür. Öğrencilerin metaforları, beş kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler; “koruma ve saklama, eğitim – öğretim, mekânsal algı, nesne algısı ve diğer boyutu” ile müzeler şeklindedir. Öğrencilerin metaforları ve oluşan kategoriler incelendiğinde müze, öğrenciler tarafından tarihsel noktası ağır basan ve bazı objelerin toplanıp saklandığı yer olarak algılandığı görülmüş ve öğrencilerin müzelere karşı olumlu algı geliştirdikleri fark edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu kısımda araştırma modeli, evren-örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizi hakkında gerekli bilgiler verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Sosyal bilgiler derslerinde müze kullanımına yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve 7. sınıf öğrencilerinin görüş ve düşüncelerini ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada; mevcut durum ve koşullar olduğu gibi betimlenerek tarama modelinden yararlanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi hedefleyen araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, kişi veya nesne, kendi şartları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Tarama araştırmaları nerede, ne, ne zaman, hangi sıklıkla, hangi düzeyde ve nasıl sorularına yanıt aramaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018; Karasar, 2011).

2. EVREN-ÖRNEKLEM

Araştırmanın çalışma evrenini 2017-2018 öğretim yılında Manisa'nın Şehzadeler ve Yunussemre ilçelerinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ile ortaokul 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma örneklemini toplam 19 ayrı devlet okulundan uygun örnekleme yoluyla seçilmiş 1397 ortaokul 7. sınıf öğrencisi ile 85 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlere ve öğrencilere yönelik kişisel bilgiler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin büyük bir bölümünün müzelere çok fazla ziyaret gerçekleştirmediği görülmüştür. Öğrencilerin baba ve anne eğitim durumlarına bakıldığında üniversite mezunu olanların azlığı göze çarpmaktadır. Öğrencilerin cinsiyetlerinin dengeli dağıldığı yorumu yapılabilir.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve 7. Sınıf Öğrencilerine Ait Kişisel Bilgiler

	Değişken	Kategori	Frekans F	Yüzdelik %
ÖĞRENCİ	Cinsiyet	Kadın	652	46,7
		Erkek	745	53,3
	Yıllara Göre Müze Ziyareti Sıklığı	Hiç gitmem	525	37,6
		Yılda bir kez	579	41,4
		Yılda iki kez	211	15,1
		Yılda 3 veya daha fazla	82	5,9
	Baba Eğitim Durumu	İlkokul	349	25
		Ortaokul	419	30
		Lise	431	30,9
		Yüksekokul mezunu	40	2,9
		Üniversite ve üstü	158	11,3
	Anne Eğitim Durumu	İlkokul	567	40,6
		Ortaokul	348	24,9
		Lise	334	23,9
		Yüksekokul mezunu	30	2,1
Üniversite ve üstü		118	8,4	
ÖĞRETMEN	Cinsiyet	Kadın	38	44,7
		Erkek	47	55,3
	Yaş	25 ve altı	4	4,7
		26 ile 35 arası	37	43,5
		36 ile 45 arası	30	35,3
		46 ile 55 arası	12	14,1
		56 ve üstü	2	2,4
	Mesleki Kıdem	1 ile 5 yıl arası	14	16,5
		6 ile 10 yıl arası	25	29,4
		11 ile 15 yıl arası	22	25,9
		16 ile 20 yıl arası	15	17,6
		21 yıl ve üstü	9	10,6
	Kariyer Basamağı	Öğretmen	76	89,4
		Uzman Öğretmen	9	10,6
	Mezun Olduğu Bölüm	Tarih Öğretmenliği	18	21,2
Coğrafya Öğretmenliği		9	10,6	
Sosyal Bilgiler Öğrt.		58	68,2	
Müze Kartı Bulundurma	Müze kartı var	62	72,9	
	Müze kartı yok	23	27,1	
Öğrencileri Müzelere Götürme Sıklığı	Hiç götürmüyor	6	7,1	
	Yılda bir kez	68	80,0	
	Yılda iki kez	6	7,1	
	Yılda üç ve üstü	5	5,9	

Öğretmenlerin cinsiyetleri dengeli dağılmakla birlikte deneyimli öğretmenlerin çokluğu dikkat çekmektedir. Mesleki kıdem açısından 6 ile 15 yıl arasında yer alan öğretmenlerin çokluğu göze çarpmaktadır. Ayrıca araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin içerisinde uzman öğretmenlerin sayısının çok az olduğu görülmektedir. Üniversite mezuniyeti açısından sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu olan öğretmenlerin çok fazla sayıda olduğu göze çarpmaktadır.

Öğretmenlerin yaklaşık üçte ikisinde müze kartı bulunmaktadır. Öğretmenlerin çok büyük bir kısmının öğrencilerini yılda sadece bir defa müzeye götürdükleri görülmüştür.

3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada veri toplama aracı olarak Koçak (2010) tarafından geliştirilip Kısa (2012) tarafından sosyal bilgiler öğretimi bağlamına uyarlanan müze eğitiminde öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini belirlemeye yönelik “*derecelendirilmiş bilgi toplama formu*” kullanılmıştır (EK 2). Veri toplama aracının kullanılması için yazarın onayı alınmıştır. Manisa İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden yasal izinler (EK 1) alındıktan sonra veriler 2017-2018 döneminin ikinci yarısında toplanmıştır. Veri toplama aşamasında araştırmacı bizzat sürecin içerisinde yer almıştır. Öğrencilere yazılı formlar dağıtılmadan önce gerekli açıklamaları yaparak onlardan gelen soruları cevaplamıştır. Öğrencilerin veri toplama aracını bir ders saati içerisinde doldurdukları görülmüştür. Öğretmenlerle kişisel görüşmeler yapılarak araştırmanın amacı hakkında onlara bilgi verilmiştir. Öğretmenlerin veri toplama aracını doldurmaları esnasında araştırmacı bizzat yanlarında bulunarak onların sorularını yanıtlamıştır. Öğretmenlerin veri toplama aracını 10 ile 15 dakika arasında doldurdukları görülmüştür. Bu duruma göre ölçme aracının kullanılabilirliği söylenebilir.

Veri toplama aracı öğretmen ve öğrenci anketi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Her iki bölümün başında hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin demografik özellikleriyle ilgili gerekli kısımlar yer almaktadır. Öğretmen anketi “*müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin öğretmen görüşleri anketi*” ve “*müze eğitimi sürecinde yaşanan zorluklar öğretmen anketi*” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Öğretmenlerin sosyal bilgiler eğitiminde müze kullanımına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan “*müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin öğretmen görüşleri anketi*” 20 maddeden oluşmaktadır. Anket maddeleri hiç katılmıyorum ifadesinden tamamen katılıyorum ifadesine uzanan 5’li likert türünde yapılandırılmıştır. “*Müze eğitimi sürecinde yaşanan zorluklar öğretmen anketi*” 15 maddeden oluşmaktadır. Bu anketin maddeleri de hiç katılmıyorum ifadesinden tamamen katılıyorum ifadesine uzanan 5’li likert türünde yapılandırılmıştır.

“Müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin öğretmen görüşleri anketi”nin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .86 olarak hesaplanırken “müze eğitimi sürecinde yaşanan zorluklar öğretmen anketi”nin ise alfa katsayısı .88 bulunmuştur. Kısa (2012) tarafından yapılan araştırmada ise alfa katsayıları öğretmen anketleri için sırasıyla .85 ile .65 olarak hesaplanmıştır.

Öğrenci anketi müze gezilerine katılan öğrenciler için “müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin öğrenci görüşleri anketi” ve müze gezilerine katılmayan öğrenciler için “öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketi” olmak üzere iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Müze gezilerine katılan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirdikleri müze ziyaretleriyle ilgili düşüncelerini tespit etmek amacıyla yapılandırılan “müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin öğrenci görüşleri anketi” “hiç katılmıyorum” ifadesinden “tamamen katılıyorum” ifadesine uzanan beşli likert türünde 20 maddeden oluşmaktadır. Öğrencilerin müze ziyaretlerine katılmama nedenlerini tespit etmek amacıyla oluşturulan “öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketi” “hiç katılmıyorum” ifadesinden “tamamen katılıyorum” ifadesine uzanan beşli likert türünde 14 maddeden oluşmaktadır. Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketini yalnızca müzelere gezilerine katılmayan öğrenciler doldurmuştur.

“Müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin öğrenci görüşleri anketi” iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .87 olarak hesaplanırken müze gezilerine katılmayan öğrencilerin görüşlerini tespit etmek amacıyla kullanılan “öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketi”nin ise .89 olarak hesaplanmıştır. Kısa (2012) tarafından yapılan çalışmada ise iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları sırasıyla .93 ve .93 olarak hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanır (Kayış, 2010: 405):

“ $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir,”

“ $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük”

“ $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilir”

“ $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.”

Bu noktadan hareketle veri toplama aracının hem öğretmenler hem de öğrenciler için kullanılan bölümlerinin iç tutarlılık güvenilirlik katsayılarının oldukça yüksek derecede güvenilir oldukları görülebilir.

4. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin toplanması aşamasından sonra elde edilen veriler kontrol edilip gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verileri analize hazır hale getirmek için kayıp değer analizi yapılmıştır. Eksik doldurulan 42 form veri toplama aracından çıkarılmıştır. Veri toplama aracının hem öğretmen hem de öğrenci bölümlerini oluşturan bütün maddelere verilen cevaplar; hiç katılmıyorum 1, katılmıyorum 2, biraz katılıyorum 3, katılıyorum 4 ve tamamen katılıyorum 5 şeklinde puanlanmıştır. Madde aralıklarının ne anlama geldiğiyle ilgili yorumlarda Tablo 5'teki puan aralıkları esas alınmıştır.

Tablo 5. Öğretmen ve Öğrenci Anketlerinden Alınan Puanların Yorumlanmasında Temel Alınan Aralıklar ve Anlamları

İfadeler	Puan Aralığı
“Hiç katılmıyorum”	1,00-1,80
“Katılmıyorum”	1,81-2,60
“Biraz katılıyorum”	2,61-3,40
“Katılıyorum”	3,41-4,20
“Tamamen katılıyorum”	4,21-5,00

Verilerin çözümlenmesinde SPSS 20 programı kullanılmıştır. Betimsel analizler için frekans (f), aritmetik ortalama (\bar{X}), ortanca, tepedeğer ve yüzde (%) değerlerinden faydalanılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın alt amaçlarına cevap vermek üzere önceki kısımda açıklanan veri toplama araçlarıyla elde edilen verilerin uygun istatistiksel metotlarla çözümlenmesi neticesinde ortaya çıkan bulgulara ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir.

1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZELERDEN ETKİN FAYDALANMAYA İLİŞKİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNE YÖNELİK BULGU VE YORUMLAR

Sosyal bilgiler öğretiminde müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6’da yer alan anketin 1 numaralı “*Öğrencilerin müze gezisi öncesinde müzelerle ilgili ön bilgilerini sorgularım.*” maddesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 3.60$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Başka bir ifadeyle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri öncesinde öğrencilerin hazırbulunuşluklarını dikkate alarak müze gezilerini buna göre tasarladıkları söylenebilir.

Anketin ikinci maddesi olan “*Öğrencilere, müze gezisinden önce gezilecek müze ile ilgili bilgi veririm.*” ifadesine verilen yanıtların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 4.18$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgudan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri öncesinde öğrencilerini müze gezilerine hazır hale getirmek için etkinlikler yaptığı yorumu yapılabilir.

Anketin üçüncü maddesi olan “*Öğrencilere, gezilecek müze ile ilgili önceden araştırma ödevi veririm.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 3.56$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgudan hareketle müze ziyaretleri öncesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğrencilerini hazır hale getirmek ve onların müzede

öğrenmelerinin daha fazla olmasını sağlamak için özerk öğrenme yaşantıları sağlamalarına yardımcı oldukları söylenebilir.

Tablo 6. Öğretmen Görüşleri Anketine Ait Maddeler ve Anket Geneline Ait İstatistik Verilerin Dağılımı

Maddeler	Cevap Seçenekleri										\bar{X}	S
	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Biraz Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1	2	2.4	6	7.1	4	4.7	54	63.5	19	22.4	3.6	.87
2	-	-	2	2.4	4	4.7	55	64.7	24	28.2	4.18	.62
3	5	5.9	12	14.1	14	16.5	38	44.7	16	18.8	3.56	1.12
4	-	-	2	2.4	8	9.4	36	42.4	39	45.9	4.31	.74
5	2	2.4	4	4.7	10	11.8	44	51.8	25	29.4	4.01	.90
6	-	-	3	3.5	5	5.9	32	37.6	45	52.9	4.40	.75
7	-	-	2	2.4	6	7.1	32	37.6	45	52.9	4.41	.72
8	2	2.4	15	17.6	19	22.4	21	24.7	28	32.9	3.68	1.17
9	2	2.4	3	3.5	25	29.4	33	38.8	22	25.9	3.82	.94
10	6	7.1	5	5.9	14	16.5	41	48.2	19	22.4	3.72	1.09
11	-	-	3	3.5	24	28.2	40	47.1	18	21.2	3.85	.78
12	15	17.6	11	12.9	16	18.8	31	36.5	12	14.1	3.16	1.32
13	9	10.6	10	11.8	17	20	37	43.5	12	14.1	3.38	1.18
14	14	16.5	17	20	17	20	24	28.2	13	15.3	3.05	1.33
15	18	21.2	13	15.3	10	11.8	25	29.4	19	22.4	3.16	1.47
16	11	12.9	18	21.2	17	20	24	28.2	15	17.6	3.16	1.3
17	3	3.5	3	3.5	11	12.9	36	42.4	32	37.6	4.07	.98
18	2	2.4	1	1.2	9	10.6	33	38.8	40	47.1	4.27	.87
19	-	-	2	2.4	7	8.2	18	21.2	58	68.2	4.55	.74
20	3	3.5	1	1.2	24	28.2	26	30.6	31	36.5	3.95	1.01

Anketin dördüncü maddesi olan “*Öğrencilere, müzeyi gezmeden önce, müze içinde uyulacak kuralları hatırlatırım.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 4.31$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*tamamen katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgu sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze kuralları konusunda hassas davrandıklarının bir kanıtı olarak yorumlanabilir.

Anketin beşinci maddesi olan “*Öğrencilere, müzede yapılacak etkinliklere yönelik önceden bilgi veririm. (Gözlem notları yazma, bulmacalar, resim yönetimi, drama yönetimi)*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 4.01$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Buna göre müzede yapılacak etkinliklerinin okul öğrenmelerinden farklı nitelikte olmaları sebebiyle sosyal bilgiler öğretmenlerinin okuldan farklı bir ortama gelen öğrencilerini yapılacak etkinliklerle ilgili bilgilendirdikleri söylenebilir.

Anketin altıncı maddesi olan “*Öğrencilerle müze gezisini, müzede görevli bir rehber ya da yetkili eşliğinde yaparız.*” maddesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 4.40$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*tamamen katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgudan hareketle müzelerin pek çoğunda müze eğitimcisi ve rehberlerinin okul gruplarına yardımcı oldukları söylenebilir.

Anketin yedinci maddesi olan “*Gezi sırasında müze rehberi öğrencilere bilgilendirici açıklamalar yapar.*” maddesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 4.41$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*tamamen katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgudan hareketle müze eğitimcilerinin okul gruplarına gerekli bilgilendirmeyi fazlasıyla yaptığı şeklinde yorumlanabilir.

Anketin sekizinci maddesi olan “*Müze gezisi sırasında öğrenciler gözlemlerinden hareketle not tutarlar.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 3.68$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgudan hareketle öğrencilerin

müze gezilerinde aktif öğrenme süreçlerine katıldıkları ve öğrendikleri bilgilerin kalıcı olmasını istedikleri söylenebilir.

Anketin dokuzuncu maddesi olan *“Müze gezisi sırasında öğrenciler dersin amacına yönelik müzede bulunan eserlerin fotoğraflarını çeker.”* ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 3.68$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin *“katılıyorum”* düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgudan hareketle öğrencilerin müzelerde kendilerine ilginç gelen ve dikkatlerini çeken nesnelere merak ettikleri söylenebilir. Ayrıca fotoğraf çekip yaşadıkları güzel anların kalıcı olmasını istedikleri yorumu yapılabilir.

Anketin onuncu maddesi olan *“Müze gezisi sırasında öğrenciler müzede bulunan eserlerden yola çıkarak (çizimler, krokiler hazırlayarak) tarihi mekânın ya da eşyaların insanlar tarafından nasıl ve hangi amaçla kullanıldığıyla ilgili düşünceler ortaya koyar.”* ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 3.72$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin *“katılıyorum”* düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Başka bir ifadeyle sosyal bilgiler öğretmenleri müze gezileri boyunca öğrencilerde anlamlı öğrenmelerin oluştuğunu beyan etmişlerdir.

Anketin onbirinci maddesi olan *“Müze gezisi sırasında öğrenciler müzenin elverişli bir bölümünde müzede bulunan eserlerden yola çıkarak o konudaki görüşlerini birbirleri ile paylaşırlar.”* ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 3.85$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin *“katılıyorum”* düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre öğrencilerin müzelerdeki eserlerden yola çıkarak görüş alışverişinde buldukları söylenebilir.

Anketin onikinci maddesi olan *“Müze gezisi sonrasında öğrenciler sosyal bilgiler dersinde, müzede bulunan eserlerden yola çıkarak hikâyeler yazarlar.”* ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 3.16$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin *“biraz katılıyorum”* düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre öğrencilerin müze gezileri sonrasında müze eserlerine dayanarak yazma etkinliğini çok fazla gerçekleştirmedikleri yorumu yapılabilir.

Anketin onüçüncü maddesi olan “*Öğrenciler, müze gezisi sonrasında, müzede bulunan eserlerden yola çıkarak, gezi sırasındaki gözlemleri ve varsa yaptıkları etkinlikler ile bir araştırma ödevi hazırlar.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 3.38$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri sonrasında öğrencilerine araştırma görevleri verme konusunda kararsızlık yaşadıkları söylenebilir.

Anketin ondördüncü maddesi olan “*Müze gezisi sonrası öğrenciler müzede bulunan eserlerden yola çıkarak kartpostal, fotoğraf ve benzeri materyallerden yararlanarak koleksiyon hazırlarlar.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 3.05$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri sonrasında öğrencileriyle koleksiyon hazırlama konusunda pek fazla istekli olmadıkları yorumu yapılabilir.

Anketin onbeşinci maddesi olan “*Müze gezisi sonrasında öğrenciler sosyal bilgiler dersinde müzedeki eserlerden yola çıkarak proje görevlerinde maket yaparlar.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 3.16$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri sonrasında müze gezilerinde edinilen bilgileri tamamlayıcı etkinlikleri yapma konusunda pek fazla istekli olmadıkları söylenebilir.

Anketin onaltıncı maddesi olan “*Müze gezisi sonrasında katılan öğrencilerle müze ile ilgili etkinliklerden oluşan bir sergi hazırlarız.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 3.16$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Buna göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri sonrasında okulda sergi hazırlamak konusunda çok fazla deneyime sahip olmadıkları söylenebilir.

Anketin onyedinci maddesi olan “*Yapılan müze gezileri öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik, yeni ve farklı bilgiler kazanmalarına katkı sağlar.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 4.07$) sosyal bilgiler

öğretmenlerinin “katılıyorum” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Buna göre sosyal bilgiler öğretmenleri müze gezilerinin öğrenciler üzerinde olumlu etkiler bıraktığı yönünde görüş bildirmişlerdir.

Anketin onsekizinci maddesi olan “Yapılan müze gezileri öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik, yeni ve farklı bilgiler kazanmalarına katkı sağlar.” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 4.27$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “tamamen katılıyorum” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu noktadan hareketle müzelerin öğrencilerin değişik türde bilgiler kazanmasını sağladıkları yorumu yapılabilir.

Anketin ondokuzuncu maddesi olan “Yapılan müze gezileri öğrencilerde tarihi eserlerin ve müzelerin korunması gerektiği bilincini artırır.” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 4.55$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “tamamen katılıyorum” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu noktadan hareketle müze gezilerinin ortaokul öğrencilerinde kültürel miras bilincinin gelişmesine katkıda bulunduğu söylenebilir.

Anketin yirminci maddesi olan “Yapılan müze gezileri öğrencilerin uygarlık tarihi, sanat tarihi, arkeoloji gibi bilim dallarına ilgisini arttırmaktadır.” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 3.95$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “katılıyorum” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulguya göre görsel açıdan müze nesnelileriyle bir araya gelen öğrencilerin sosyal bilimlere olan ilgisinin arttığı söylenebilir.

2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZELERDEN ETKİN FAYDALANMA SÜRECİNDE YAŞANILAN ZORLUKLARA YÖNELİK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde müzelerden etkin faydalanma sürecinde yaşanan zorluklara yönelik görüşleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde “müze eğitimi sürecinde yaşanan zorluklar öğretmen anketinde” yer alan 1 numaralı “Müze gezilerin planlamak çok zamanımı alır.”

maddesine ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.47$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “katılmıyorum” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulguya göre müze gezilerini planlama konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin istekli olduğu yorumu yapılabilir.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Müzelerden Etkin Faydalanma Sürecinde Yaşadıkları Zorluklar

Maddeler	Cevap Seçenekleri										\bar{X}	S
	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Biraz Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1	26	30.6	20	23.5	15	17.6	21	24.7	3	3.5	2.47	1.25
2	27	31.8	14	16.5	13	15.3	24	28.2	7	8.2	2.64	1.39
3	21	24.7	29	34.1	10	11.8	22	25.9	3	3.5	2.49	1.22
4	23	27.1	25	29.4	16	18.8	12	14.1	9	10.6	2.51	1.31
5	17	20	18	21.2	14	16.5	22	25.9	14	16.5	2.97	1.39
6	18	21.2	30	35.3	17	20.0	16	18.8	4	4.7	2.50	1.16
7	18	21.2	27	31.8	21	24.7	12	14.1	7	8.2	2.56	1.20
8	10	11.8	32	37.6	18	21.2	18	21.2	7	8.2	2.76	1.16
9	15	17.6	26	30.6	20	23.5	14	16.5	10	11.8	2.74	1.26
10	21	24.7	20	23.5	21	24.7	10	11.8	13	15.3	2.69	1.37
11	33	38.8	25	29.4	8	9.4	14	16.5	5	5.9	2.21	1.28
12	16	18.8	25	29.4	25	29.4	14	16.5	5	5.9	2.61	1.14
13	15	17.6	28	32.9	21	24.7	16	18.8	5	5.9	2.62	1.15
14	5	5.9	18	21.2	27	31.8	24	28.2	11	12.9	3.21	1.10
15	14	16.5	21	24.7	17	20.0	19	22.4	14	16.5	2.97	1.34
Toplam	279	21.9	358	28.1	262	20.56	258	20.25	117	9.18	2.66	.78

Anketin ikinci maddesi olan “Sınıf mevcutlarının kalabalık olması nedeniyle müze gezilerini organize etmekte zorlanırım.” ifadesine verilen cevapların aritmetik

ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.64$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezilerinin fazla sayıda öğrenciyle yapılmasını çok fazla istemedikleri yorumu çıkarılabilir.

Anketin üçüncü maddesi olan “*Müze gezileri sırasında, öğrencileri kontrol altında tutmakta zorlanırım.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.49$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Buna göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri esnasında öğrencilerine hakim olma konusunda kendilerini çok fazla yeterli hissetmedikleri söylenebilir.

Anketin dördüncü maddesi olan “*Ders programlarının aksamasına yol açtığı için müze gezisi düzenlemekte sıkıntı yaşarım.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.51$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezilerinin sosyal bilgiler derslerinin kazanımlarını sağlamada görsellik ve aktif öğrenme açısından daha faydalı olduğuna yönelik bilinç kazanma konusunda tereddütte oldukları yorumu yapılabilir.

Anketin beşinci maddesi olan “*Müze gezisi hakkında deneyimi olmayan birisi için gezi organizasyonu yapmak kolay değildir.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.97$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezisi düzenleme konusunda deneyimin önemine kısmen katıldıkları yorumu yapılabilir.

Anketin altıncı maddesi olan “*Okul idaresi yeterince destek vermediği için müze gezilerini düzenlemekten kaçınırım.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.50$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*katılmıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri konusunda okul idarelerinden destek aldıkları yorumu yapılabilir.

Anketin yedinci maddesi olan “*Müze gezisi öncesi müze rehberi bulmakta sıkıntı yaşarım.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.56$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*katılmıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Buna göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze rehberleri bulma konusunda herhangi bir zorluk yaşamadıkları yorumu yapılabilir.

Anketin sekizinci maddesi olan “*Ulaşım ücretlerinin pahalı olması nedeniyle müze gezilerine katılacak öğrenci bulmakta zorluk yaşarım.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.76$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle maddi imkânsızlıkların müze gezilerini kısmen de olsa olumsuz yönde etkilediği yorumu yapılabilir.

Anketin dokuzuncu maddesi olan “*Gezilecek müzelerin okul çevresine uzak olmasından dolayı müze gezilerini düzenlemek istemem.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.74$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin okuldan fazla uzak olan müzelere gezi düzenlemede pek fazla istekli olmadıkları yorumu yapılabilir.

Anketin onuncu maddesi olan “*Öğrencilerin sorumluluğunu almak istemediğim için müze gezilerini düzenlemekten kaçınıyorum.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.69$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezilerinde öğrencilerin sorumluluğunu üstlenme konusunda tereddüt yaşadıkları yorumu yapılabilir.

Anketin onbirinci maddesi olan “*Müze gezisi sırasında müze rehberiyle sıkıntı yaşarım.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.21$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*katılmıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezilerinde müze rehberleriyle pek fazla bir sıkıntı yaşamadıkları yorumu yapılabilir.

Anketin onikinci maddesi olan “*Müze gezisi öncesi müze idarelerinden izin almada zorluk yaşarım.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.61$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri öncesinde okul yönetimleriyle pek fazla sorun yaşamadıkları yorumu yapılabilir.

Anketin onüçüncü maddesi olan “*Diğer zümre öğretmenlerinin olumsuz tutumları nedeniyle müze gezilerini düzenlemek istemem.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.62$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri sürecinde zümre arkadaşlarıyla pek fazla sorun yaşamadıkları söylenebilir.

Anketin ondördüncü maddesi olan “*Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin düşük olması nedeniyle müze gezilerini düzenlemek zordur.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 3.21$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri sürecinde öğrencilerden ücret toplama konusunda pek fazla istekli olmadıkları; çünkü öğrencilerinin maddi açıdan yıpranmasını istemedikleri yorumu yapılabilir.

Anketin onbeşinci maddesi olan “*Velilerin olumsuz tutumları, müze gezisini organize etmemde negatif etki eder.*” ifadesine verilen cevapların aritmetik ortalaması incelendiğinde ($\bar{X} = 2.97$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri sürecinde öğrenci velileriyle pek fazla sıkıntı yaşamadıkları yorumu yapılabilir.

3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZELERDEN ETKİN FAYDALANMAYA İLİŞKİN 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİNE YÖNELİK BULGULAR VE YORUMLAR

Sosyal bilgiler öğretiminde müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin 7. sınıf öğrencilerinin görüş ve düşünceleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8 incelendiğinde müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin öğrenci görüşleri anketinde yer alan 1 numaralı “*Öğretmenimiz müze gezisi öncesi müzelerle ilgili ne bildiğimizi sorgular.*” maddesi ($\bar{X} = 3.45$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri öncesinde öğrencilerinin önbilgilerini yokladıklarını göstermektedir.

Öğrencilerin 2 numaralı “*Öğretmenimiz gezi öncesinde müze hakkında bizi bilgilendirir.*” maddesindeki ($\bar{X} = 3.95$) görüşleri doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezilerden önce gidilecek müzeyle ilgili öğrencilere gerekli açıklamaları sıklıkla yaptıkları söylenebilir.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Derslerinde Müzelerden Etkin Faydalanmaya Yönelik Öğrenci Görüşleri

Maddeler	Cevap Seçenekleri										\bar{X}	s
	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Biraz Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum			
	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%		
1	60	7	106	12.4	230	27	299	35.1	157	18.4	3.45	1.13
2	24	2.8	75	8.8	114	13.4	343	40.3	296	34.7	3.95	1.04
3	235	27.6	220	25.8	192	22.5	121	14.2	84	9.9	2.52	1.29
4	117	13.7	165	19.4	176	20.7	225	26.4	169	19.8	3.19	.132
5	21	2.5	29	3.4	57	6.7	252	29.6	493	57.9	4.36	.93
6	45	5.3	55	6.5	101	11.9	258	30.3	393	46.1	4.05	1.14
7	36	4.2	45	5.3	99	11.6	282	33.1	390	45.8	4.10	1.07
8	176	20.7	179	21	223	26.2	173	20.3	101	11.9	2.81	1.29
9	95	11.2	120	14.1	191	22.4	249	29.2	197	23.1	3.39	1.28
10	76	8.9	106	12.4	209	24.5	257	30.2	204	23.9	3.47	1.23
11	144	16.9	132	15.5	225	26.4	216	25.4	135	15.8	3.07	1.30
12	211	24.8	224	26.3	195	22.9	135	15.8	87	10.2	2.60	1.29
13	251	29.5	254	29.8	145	17	121	14.2	81	9.5	2.44	1.30
14	278	32.6	240	28.2	165	19.4	101	11.9	68	8	2.34	1.26
15	269	31.6	241	28.3	151	17.7	113	13.3	78	9.2	2.40	1.29
16	258	30.3	205	24.1	168	19.7	113	13.3	108	12.7	2.53	1.30
17	42	4.9	63	7.4	146	17.1	263	30.9	338	39.7	3.92	1.14
18	50	2.9	59	6.9	202	23.7	260	30.5	281	33	3.77	1.15
19	39	4.6	38	4.5	104	12.2	263	30.9	408	47.9	4.13	1.08
20	45	5.3	41	4.8	118	13.8	250	29.3	398	46.7	4.07	1.12

Öğrencilerin “*katılmıyorum*” düzeyinde cevapladıkları bir diğer madde ise 3 numaralı “*Öğretmenimiz geleceğimiz müze ile ilgili bize, önceden araştırma ödevi verir.*” ($\bar{X} = 2.52$) maddesidir. Bu maddeden hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri öncesinde öğrencileri müzelere hazırlamaya yönelik herhangi bir etkinlik yaptırmadığı söylenebilir.

Öğrenciler 4 numaralı “*Öğretmenimiz, müzede yapacağımız etkinliklere yönelik önceden bize bilgi verir (Gözlem notları yazma, bulmacalar, resim çizme, drama yönetimi).*” maddeye “*biraz katılıyorum*” düzeyinde ($\bar{X} = 3.19$) görüş belirtmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri öncesinde öğrencilerini kısmen bile olsa gerekli bilgileri sunduğu yorumu yapılabilir.

Öğrenciler sadece 5 numaralı “*Öğretmenimiz müzeyi gezmeden önce bize, müze içinde uyulacak kuralları hatırlatır.*” ($\bar{X} = 4.36$) maddesine “*tamamen katılıyorum*” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu maddeden hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri öncesinde öğrencilere gerekli açıklamaları yapma ve gezi kurallarını hatırlatma konusunda çok istekli oldukları yorumu yapılabilir.

Anketin altıncı maddesi olan “*Müze gezisini müzede görevli bir rehber ya da yetkili eşliğinde yaparız.*” ifadesinden ($\bar{X} = 4.05$) müze ziyaretlerinde müze görevlilerinin okul gruplarına çoğunlukla yardımcı olduğu yorumu yapılabilir.

Anketin yedinci maddesi olan “*Gezi sırasında müze rehberi bizlere, bilgilendirici açıklamalar yapar.*” ifadesinden ($\bar{X} = 4.10$) öğrencilerin müze görevlilerinin anlattığı bilgilerden tatmin oldukları söylenebilir.

Müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin öğrenci görüşleri anketinde yer alan 8 numaralı “*Müze gezisi sırasında, gözlemlerimizden hareketle notlar tutarız.*” ($\bar{X} = 2.81$) maddesi ve 9 numaralı “*Müze gezisi sırasında dersin amacına yönelik müzede bulunan eserlerin fotoğraflarını çekeriz.*” ($\bar{X} = 3.39$) maddesine öğrenciler “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin müze gezileri esnasında kanıt temelli öğrenme faaliyetlerini kısmen de olsa uyguladıkları yorumu yapılabilir.

Anketin onuncu maddesi olan “*Müze gezisi sırasında, müzenin elverişli bir bölümünde müzede bulunan eserlerden yola çıkarak o konudaki görüşlerimizi birbirimiz ile paylaşıyoruz.*” ifadesinden ($\bar{X} = 3,47$) öğrencilerin müze gezileri esnasında görüş alışverişinde buldukları ve müze eserlerine yönelik kişisel görüşlerini arkadaşlarıyla paylaştıkları söylenebilir. Öğrencilerin kişisel deneyimlerini arkadaşlarıyla paylaşması, müze eserlerine yönelik farklı algılamaların ortaya çıkmasını sağlamada etkili olabilmektedir.

Anketin onbirinci maddesi olan “*Müze gezisi sırasında müzede bulunan eserlerden yola çıkarak (çizimleri krokiler hazırlayarak) tarihi mekânın ya da eşyaların insanlar tarafından nasıl ve hangi amaçla kullanıldığıyla ilgili düşünceler ortaya koyuyoruz.*” ($\bar{X} = 3,07$) maddesi için de “*biraz katılıyorum*” düzeyinde görüş belirtilmiştir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin müzelerde aktif öğrenmeye yönelik etkinliklere çok fazla katılmadıkları yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin “*katılmıyorum*” düzeyinde yanıtladıkları onikinci madde olan “*Müze gezisi sonrasında müzede bulunan eserlerden yola çıkarak, gezi sırasındaki gözlemlerimiz ve etkinliklerimiz ile ilgili bir araştırma ödevi hazırlıyoruz.*” ifade ve onaltıncı madde olan “*Müze gezisi sonrasında sosyal bilgiler dersinde, müzede bulunan eserlerden yola çıkarak proje görevlerinde maket hazırlıyoruz.*” ifadesi incelendiğinde her iki maddenin de benzer nitelikte olduğu görülmektedir. Bu maddelerde öğrenciler müze gezileri öncesi ve sonrasında herhangi bir araştırma görevi, etkinlik vb. çalışmalara pek sık katılmadıklarını beyan etmişlerdir.

Anketin onüçüncü maddesi olan “*Müze gezisi sonrasında sosyal bilgiler dersinde, müzede bulunan eserlerden yola çıkarak hikâyeler yazarız.*” ($\bar{X} = 2,44$) ifadesine öğrenciler “*katılmıyorum*” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bu bulgudan hareketle öğrencilerin müze gezileri sonrası aktif ve beceri temelli öğrenme etkinlikleri pek fazla yapmadıkları yorumu yapılabilir.

Müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin öğrenci görüşleri anketinde yer alan 14 numaralı “*Müze gezisi sonrasında müzede yaptığımız etkinliklerden oluşan bir sergi hazırlıyoruz.*” madde en az ortalamaya ($\bar{X} = 2,34$) sahiptir. Bu maddeye öğrenciler “*katılmıyorum*” düzeyinde cevap vermişlerdir. Bu bulgular neticesinde

sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri sonrasında okulda sergi hazırlama konusunda pek istekli olmadıkları yorumu yapılabilir.

Tablo 8 incelendiğinde öğrencilerin veri toplama aracının genelinden aldıkları puan ortalamasının “*biraz katılıyorum*” düzeyinde ($\bar{X} = 3,33$) olduğu görülmüştür. Aynı şekilde 15 numaralı “*Müze gezisi sonrası müzede bulunan eserlerden yola çıkarak kartpostal, fotoğraf ve benzeri materyallerden yararlanarak koleksiyon hazırlarız.*” maddesine ($\bar{X} = 2,40$) öğrenciler “*katılmıyorum*” düzeyinde cevap vermişlerdir. Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde öğrencilerin görüşlerine göre müze gezilerinin akabinde okulda pekiştirici etkinliklerin pek fazla yapılmadığı söylenebilir.

Anketin onaltıncı maddesi olan “*Müze gezisi sonrasında sosyal bilgiler dersinde müzede bulunan eserlerden yola çıkarak proje görevlerinde maket hazırlarız.*” ifadesine ($\bar{X} = 2,53$) öğrenciler “*katılmıyorum*” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre müze gezileri sonrasında maket çalışmasının pek fazla yapılmadığı söylenebilir.

Anketin onyedinci maddesi olan “*Müze gezisi, sosyal bilgiler dersine yönelik yeni ve farklı bilgiler kazanmamıza katkı sağlar.*” ifadesinden ($\bar{X} = 3,92$) öğrencilerin müze gezilerinde sosyal bilgiler dersinin amaç ve kazanımlarına yönelik yeni bilgiler edindikleri yorumu yapılabilir. 17 numaralı maddeye öğrencilerin “*katılıyorum*” düzeyinde görüş bildirmeleri, yapılan müze ziyaretlerinin sosyal bilgiler dersi bağlamında işe yararlığı konusunda fikir vermesi bakımından önemlidir.

Anketin onsekizinci maddesi olan “*Müze gezisi, bizim sosyal bilgiler dersine yönelik sorgulama ve değerlendirme yapma davranışımızı geliştirmektedir.*” ifadesinden ($\bar{X} = 3,77$) öğrencilerin müze gezileri sayesinde eleştirel düşünme ve görüşlerini rahatlıkla dile getirme becerilerinin geliştiği yorumu yapılabilir.

Anketin ondokuzuncu maddesi olan “*Müze gezileri, bizde tarihi eserlerin ve müzelerin korunması gerektiği bilincini artırır.*” ifadesinden ($\bar{X} = 4,13$) müze gezilerinin, öğrencilerin tarihi eserlere yönelik farkındalık ve bilinç düzeylerini arttırdığı yorumu yapılabilir.

Anketin yirminci maddesi olan “Müze gezileri bizim uygarlık tarihi, sanat tarihi, arkeoloji gibi bilim dallarına olan ilgimizi arttırmaktadır.” ifadesinden ($\bar{X} = 4,07$) müze gezilerinin öğrencilerin sosyal bilimlerin alt disiplinlerine yönelik farkındalıklarını arttırdığı yorumu yapılabilir.

4. ORTAOKUL 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MÜZE GEZİLERİNDEN KAÇINMA SEBEPLERİNE YÖNELİK BULGULAR VE YORUMLAR

Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin müze gezilerine katılmak istememelerine yönelik görüş ve düşüncelerinin dağılımı Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Müze Gezilerine Katılmama Nedenlerine Yönelik Betimsel İstatistikler

Maddeler	Cevap Seçenekleri										\bar{X}	S
	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Biraz Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1	171	34	91	18	131	26	66	13	44	8,7	2,44	1,31
2	222	44,1	131	26	88	17,5	42	8,3	20	4	2,01	1,14
3	205	40,8	138	27,4	73	14,5	55	10,9	32	6,4	2,14	1,24
4	146	29	125	24,9	122	24,3	62	12,3	48	9,5	2,48	1,28
5	226	44,9	122	24,3	74	14,7	49	9,7	32	6,4	2,08	1,24
6	209	41,6	128	25,4	85	16,9	52	10,3	29	5,8	2,13	1,22
7	230	45,7	101	20,1	77	15,3	51	10,1	44	8,7	2,16	1,33
8	209	41,6	100	19,9	81	16,1	64	12,7	49	9,7	2,29	1,37
9	200	39,8	117	23,3	83	16,5	71	14,1	32	6,4	2,24	1,28
10	207	41,2	124	24,7	75	14,9	61	12,1	36	7,2	2,19	1,28
11	254	50,5	108	21,5	65	12,9	53	10,5	23	4,6	1,97	1,21
12	219	43,5	122	24,3	81	16,1	49	9,7	32	6,4	2,11	1,24
13	232	46,1	130	25,8	66	13,1	50	9,9	25	5	2,01	1,19
14	254	50,5	99	19,7	70	13,9	42	8,3	38	7,6	2,02	1,28

Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 1 numaralı “Müze gezisi sırasında değerli eşyalarını kaybedeceğim korkusunu yaşarım.” maddesine öğrencilerin %52’si ($\bar{X} = 2,44$)

katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin yarısının müzelerde eşya kaybetme konusunda herhangi bir olumsuz duyguya kapılmadıkları yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 2 numaralı “*Müzelerdeki nesnelere anlamakta sıkıntı yaşadığım için müze gezilerine katılmak istemem.*” maddesine öğrencilerin %70.1’i ($\bar{X} = 2.01$) katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin müze nesnelere anlamakta sıkıntı yaşamadıkları yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 3 numaralı “*Müze gezileri çok zamanımı alır.*” maddesine öğrencilerin %68.2’si ($\bar{X} = 2.14$) katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin müze gezilerinde çok fazla sıkılmadıkları ve eğlendikleri yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin en fazla katıldıkları (%46.1) anketin dördüncü maddesi olan “*Müze giriş ücretlerinin pahalı olması nedeniyle müze gezilerine katılmak istemem.*” ifadesi olmuştur ($\bar{X} = 2.48$) Bu bulgulardan hareketle devlet müzelerinin kendileri için ücretsiz olmasına rağmen özel müzelerde alınan giriş ücretinden öğrencilerin rahatsız oldukları yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 5 numaralı “*Müze gezilerinin bana bir şey katacağını düşünmediğim için müze gezilerine katılmak istemem.*” maddesine öğrencilerin %69.2’si ($\bar{X} = 2.08$) katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin müze gezilerine değer ve önem verdikleri yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 6 numaralı “*Müzelerin yeterli koleksiyona sahip olmaması nedeniyle müze gezilerine katılmak istemem.*” maddesine öğrencilerin %67’si ($\bar{X} = 2.13$) katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin müze koleksiyonlarını yeterli düzeyde buldukları yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 7 numaralı “*Eski uygarlıkların yaşamlarını, kültürlerini yansıtan eserlerini görmekten*

zevk almadığım için müze gezilerine katılmak istemem.” maddesine öğrencilerin %65.8’i ($\bar{X} = 2.16$) katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin eski uygarlıkların kültürlerine karşı ilgi duydukları yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 8 numaralı *“Müze gezilerinin sosyal bilgiler dersine katkısı olduğunu düşünmüyorum.”* maddesine öğrencilerin %61.5’i ($\bar{X} = 2.29$) katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin müze gezilerinin sosyal bilgiler dersine katkıları olduğu yönünde görüş geliştirdikleri yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 9 numaralı *“Gezilecek müzelerin okulumuza uzak olmasından dolayı müze gezilerine katılmak istemem.”* maddesine öğrencilerin %63.1’i ($\bar{X} = 2.24$) katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin ziyaret ettikleri müzelerin ulaşımının kolay olduğu yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 10 numaralı *“Müze gezilerinde edindiğim bilgileri hiçbir yerde kullanamadığım için müze gezilerine katılmak istemem.”* maddesine öğrencilerin %65.9’u ($\bar{X} = 2.19$) katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin müzelerden edindikleri bilgileri günlük yaşamda kullandıkları yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 11 numaralı *“Müze gezisi sırasında öğretmenimle ve müze rehberleriyle sıkıntı yaşadığım için müze gezilerine katılmak istemem.”* madde en az ortalamaya ($\bar{X} = 1.97$) sahiptir. Bu maddeye öğrencilerin %72’si *“katılmıyorum”* düzeyinde cevap vermişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin müze gezileri esnasında öğretmenleri ve müze rehberleriyle olan diyaloglarının gayet iyi olduğu yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 12 numaralı *“Müze gezilerine gönüllü katılmam.”* maddesine öğrencilerin %67.8’i ($\bar{X} = 2.11$) katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin müze gezilerine katılma konusunda gönüllü davrandıkları yorumu yapılabilir. Bu

bulgulardan hareketle öğrencilerin müze gezilerine değer ve önem verdikleri yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 13 numaralı *“İşbirliğini ve takım ruhuyla çalışmayı sevmediğim için müze gezilerine katılmak istemem.”* maddesine öğrencilerin %72’si ($\bar{X} = 2.01$) katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Buradan hareketle öğrencilerin işbirliği içinde çalışmaktan memnun oldukları yorumu yapılabilir.

Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 14 numaralı *“Ailemin müze gezisine yönelik olumsuz tutumları, müze gezisine katılmak istememde negatif etki eder.”* maddesine öğrencilerin %70.2’si ($\bar{X} = 2.02$) katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğrenci velilerinin müze gezilerine yönelik olumlu bir tutum sergiledikleri yorumu yapılabilir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde müzelerden etkin faydalanmaya yönelik görüş ve düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzelerden etkin faydalanmaya olumlu yönde görüş belirttikleri görülmüştür. Müzelerin öğrencilerin tarih bilincini artırdığı ve öğrencilerde tarihi eserleri koruma bilinci geliştirdiği sosyal bilgiler öğretmenlerince vurgulanmıştır. Sönmez (2011) tarafından sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan araştırmada mevcut araştırmamızın sonuçlarıyla uyumlu bir şekilde müzelerin sosyal bilgiler derslerinde etkin kullanımının faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ata (2002) tarafından tarih ve sosyal bilgiler öğretmenleriye yapılan bir diğer araştırmada da benzer şekilde tarih ve sosyal bilgiler öğretiminde müzelerden etkin faydalanmaya yönelik öğretmenlerin olumlu yönde görüş belirttikleri ve müzelerin derslerde kalıcılığı sağladığı yönünde düşünceye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Selanik Ay ve Kurtdede Fidan (2014) tarafından sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının müze ziyaretlerine yönelik yeterli seviyede bilgiye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Kısa (2012) tarafından yapılan araştırmada da sosyal bilgiler öğretmenlerinin çok büyük bir kısmının derslerde müzelerden etkin faydalanmaya yönelik ortalamanın üstünde görüş belirttikleri görülmüştür. Ekmekci (2015) tarafından Trabzon'da görev yapan tarih öğretmenleriyle yapılan nitel araştırmada tarih öğretmenlerinin müzelerin tarih öğretiminde kullanımına ilişkin olumlu bir tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle sosyal bilgiler derslerinde müzelerin etkin kullanımına yönelik öğretmenler ve öğretmen adaylarının bilinçli oldukları ve müze ziyaretlerine genel anlamda olumlu yaklaştıkları yorumu yapılabilir.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri öncesinde gerekli hazırlıkları yaparak öğrencilere çeşitli hazırlık çalışmaları yaptıkları görülmüştür. Egüz (2011) tarafından sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan çalışmada da buna benzer sonuç ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin ziyaret öncesi öğrencilere bilgi verdikleri, bu bilgilerin daha çok müzedeki eserlere ilişkin, onlarda merak uyandırıcı, müzeye gittiklerinde onları soru sormaya yönlendirici bilgiler olduğu

neticesine varılmıştır. Aynı şekilde Kısa (2012) tarafından yapılan araştırmada da sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze ziyaretleri öncesinde gerekli hazırlıkları yaptıkları ve öğrencileri bilgilendirdikleri görülmüştür. Demir (2015) tarafından yapılan sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan araştırmada; öğretmenlerin büyük bir kısmının müzelerin etkin kullanımına yönelik gerekli bilgi ve beceriden yoksun oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Ekmekci (2015) tarafından tarih öğretmenleriyle yapılan araştırmada da tarih öğretmenlerinin müzelerin derslerde etkin kullanımına yönelik bilgi ve hazırlık düzeylerinin çok iyi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan hareketle öğretmenlerin tarih ve sosyal bilgiler derslerinde müzelerden etkin faydalanma ve gerekli hazırlıkları yapma konusundaki görüşlerinin değişkenlik gösterdiği yorumu yapılabilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde müzelerden etkin faydalanma sürecinde yaşanan zorluklara yönelik görüşlerinin ortalaması “*Biraz katılıyorum*” düzeyinde yer almıştır. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri sürecinde çok fazla sıkıntı yaşamadıkları ve dersleri müzelerde işlemeye hevesli oldukları görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenleri müze gezileri sürecinde yaşadıkları en önemli sorun olarak maddi açıdan öğrencilerin düşük sosyo-ekonomik seviyede olmalarını beyan etmişlerdir. Egüz (2011) tarafından yapılan araştırmada da benzer şekilde sosyal bilgiler öğretmenleri maddi sıkıntılardan bahsetmişlerdir. Aksakal (2015) tarafından yapılan araştırmada da maddi imkânların kısıtlı olmasının zorlukları tarih öğretmenleri tarafından dile getirilmiştir. Benzer şekilde Avcı Akçalı (2015), Çengelci (2013), Çetin ve diğerleri (2010), Demir (2007) ve Ekmekci (2015) tarafından yapılan araştırmalarda da müze gezileri sürecinde yaşanan ekonomik sıkıntılar vurgulanmıştır.

Sosyal bilgiler öğretiminde müzelerden etkin faydalanmaya ilişkin 7. sınıf öğrencilerinin görüş ve düşünceleri “*biraz katılıyorum*” düzeyinde çıkmıştır. Öğrencilerin en az katıldıkları madde müze gezileri sonrasında okulda sergi hazırlamaya yöneliktir. Bu sonuçlardan hareketle öğrencilerin görüşlerine göre müze gezilerinin akabinde okulda pekiştirici etkinliklerin pek fazla yapılmadığı söylenebilir. Veri toplama aracından elde edilen verilere göre öğrencilerin müzelerde aktif öğrenmeye yönelik etkinliklere çok fazla katılmadıkları sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin görüşleri doğrultusunda “*Öğretmenimiz müzeyi gezmeden önce bize,*

müze içinde uyulacak kuralları hatırlatır.” maddesi en fazla ortalamaya sahiptir. Benzer şekilde Kısa (2012) tarafından yapılan araştırmada da öğrencilerin en çok katıldıkları madde aynı olmuştur. Bu sonuçlardan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze ziyaretleri öncesinde gerekli önlemleri alma konusunda hassas davrandıkları sonucuna ulaşılabilir. Bunun yanı sıra sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri öncesinde öğrencilerinin önbilgilerini yokladıkları söylenebilir. Müze ziyaretlerinde müze görevlilerinin okul gruplarına çoğunlukla yardımcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte öğrenciler müze görevlilerinin anlattığı bilgilerden tatmin olduklarını beyan etmişlerdir. Öğrenciler müze gezileri sırasında görüş alışverişinde buldukları ve müze eserlerine yönelik kişisel görüşlerini arkadaşlarıyla paylaştıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin müze gezilerinde sosyal bilgiler dersinin amaç ve kazanımlarına yönelik yeni bilgiler edindikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler müze gezileri sayesinde eleştirel düşünme ve görüşlerini rahatlıkla dile getirme becerilerinin geliştiğini dile getirmişlerdir. Öğrenci görüşlerinden hareketle müze gezilerinin, öğrencilerin tarihi eserlere yönelik farkındalık ve bilinç düzeylerini ve öğrencilerin sosyal bilimlerin alt disiplinlerine yönelik farkındalıklarını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz ve Şeker (2011) tarafından yapılan araştırmada da ortaokul öğrencilerinin müze gezilerinin coğrafya, tarih ve genel kültür alanında kendilerini geliştirdiğini düşündükleri ve sosyal bilgiler dersinde müze ziyaretlerinin düzenlenmesinin zorunluluğuna inandıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlardan hareketle çocukların sosyal bilgiler derslerinde müzelerin önemli ve faydalı olduğuna yönelik görüş belirttikleri ortaya konulmuştur. Bu sonuç daha önceden ortaokul öğrencileriyle yapılan çalışmalarla uyumludur (Egüz, 2011, Filiz, 2010; Güleç ve Alkış, 2003; Kısa, 2012; Maccario, 2002; Yılmaz ve Şeker, 2011).

Ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinin genelinden aldıkları puanların ortalaması “*katılmıyorum*” ($\bar{X} = 2.16$) düzeyindedir. Öğrencilerin müze gezilerinden kaçınma sebepleri anketinde yer alan 11 numaralı “*Müze gezisi sırasında öğretmenimle ve müze rehberleriyle sıkıntı yaşadığım için müze gezilerine katılmak istemem.*” maddesi en az ortalamaya ($\bar{X} = 1.97$) sahip çıkmıştır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin müze gezileri esnasında

öğretmenleri ve müze rehberleriyle olan olumlu iletişim kurdukları söylenebilir. Kısa (2012) tarafından yapılan araştırmada da benzer şekilde öğrenciler “katılmıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Her iki araştırma sonuçlarından hareketle ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler eğitiminde müze kullanımına yönelik olumlu bir görüş geliştirdikleri ve müzelere gitmekten hoşlandıkları söylenebilir. Bu sonuçlar alanyazındaki benzer nitelikteki çalışma sonuçlarıyla uyumludur (Egüz, 2011; Filiz, 2010; Malkoç ve Kaya, 2015). Öğrenciler, müzelerdeki nesnelere anlamakta sıkıntı yaşamadıklarını beyan etmişlerdir. Araştırma sonuçlarından hareketle aşağıda bazı önerilere yer verilmiştir:

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görev yaptıkları yerdeki müzeleri ve tarihi mekânları birer eğitim ortamına dönüştürebilmeleri için onlara hizmet içi eğitim verilmelidir.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzelerde sosyal bilgiler derslerini tam anlamıyla etkili bir şekilde işleyebilmeleri için kendilerini geliştirmeleri ve buldukları bölgenin kültürel ve turistik özelliklerini sosyal bilgiler dersi kazanımlarına uyarlamaları gerekmektedir.
- Sosyal bilgiler öğretmen yetiştirme programlarında müze eğitimi derslerine gereken önemin verilmesi ve bu dersin uygulamalı bir şekilde işlenmesi önemlidir.
- Müze ziyareti sonrasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin okulda pekiştirici etkinlikler yapmaları anlamlı öğrenmeler için önemli bir yer tutmaktadır.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze ziyaretleri yapmalarına yönelik maddi ve manevi açıdan okul idarecileri, veliler, yerel yönetimler ve MEB yöneticileri tarafından desteklenmesi gerekmektedir.
- Ülkemizde müze eğitiminin gelişebilmesi açısından her müzede bir müze eğitimcisinin aktif bir şekilde görev yapması gerekmektedir.
- Müzelerin kendi nesnelere yönelik müze eğitim paketleri hazırlayarak gelen okul gruplarına çeşitli etkinlikler yaptırması müze eğitiminde anlamlı öğrenmeler meydana getirecektir.
- Okul-müze iletişiminin belli bir sistematığa bağlanmasıyla bürokratik işlemler azalacaktır. Bu nedenle müzelerin okullarla işbirliği yapmasında fayda bulunmaktadır.

- Her okulun kendine ait müze oluşturması öğretmen ve öğrenciler üzerinde farkındalık oluşturarak müze eğitimin ve müze kültürünün gelişmesinde yarar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abacı, O. (2005). *Çocuk ve Müze*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Açıkalın, M. (2017). *Araştırmaya Dayalı Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Açıkgöz, K. Ü. (2003). *Aktif öğrenme*. (5. baskı). İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Adıgüzel, Ö. (2013). Müze ve müze eğitimi. *Eğitimci Öğretmen Dergisi, Mayıs*. (15-17).
- Akça, N., ve Ata, B. (2009). Lise tarih derslerinde otantik etkinliklerin uygulanması ve sorunları. *Eğitimde Yeni Yönelimler-5: Öğrenmenin Doğası ve Değerlendirme. Özel Tevfik Fikret Okulları, İzmir, 18 Nisan*.
- Akengin, Ç. (2011). İlköğretim 6. sınıf görsel sanatlar dersinde müze kaynaklı işbirliğine dayalı öğretim yönteminin öğrenci kazanımlarına etkisi. *Yayınlanmamış doktora tezi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akmehmet, K. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde arkeoloji müzelerinin nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle kullanılması. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akmehmet, K. (2008). Müzelerin tarih öğretiminde nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle kullanılması ve ilköğretim sosyal bilgiler öğretimi. *Milli Eğitim Dergisi, 180(4)*, 50-67.
- Akmehmet, K. (2014). Eğitim ve müzeler. Dilek Maktal Canko (yayına hazırlayan). *Müzeler, oyunlar, oyuncaklar ve çocuklar*. (s. 155-161). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Matbaası.
- Akmehmet, K. ve Ödekan, A. (2006). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi, *İTÜ Dergisi, 3(1)*, 47-58.
- Aksakal, S. (2015). Tarihi mekân kullanımıyla ilgili tarih öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi: Trabzon örneği. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

- Aktekin, S. (2008). Müze uzmanlarının okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 103-111.
- Aktekin, S. (2010). Ortaöğretim tarih eğitiminde yerel tarihin yeri ve önemi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama* 6(1), 86-105.
- Aktın, K., Karakuş, H. ve Sağlam, H. (2013). Sinop üniversitesi öğretmen adaylarının Sinop iline ait tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalık düzeyleri. *International Journal of Social Science*. Volume 6 Issue 7, p. 37-59, Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1860> Erişim Tarihi: 23.06.2019
- Arı, Ç. (2010). Müze bilinci öğrenme alanı etkinliklerinin gerçekleştirilmesine ilişkin öğretmen görüşleri. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Arıkan, İ. (2012). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kültürel miras ile ilgili başarı düzeyleri ve tutumlarının bazı değişkenlerle incelenmesi (Adıyaman Örneği). *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Artut, K. (2009). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ata, B. (2002). Müzelerle ve tarihi mekânlarla tarih öğretimi: Tarih öğretmenlerinin “müze eğitimine” ilişkin görüşleri. *Yayınlanmamış doktora tezi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ata, B. (2013). Sosyal bilgiler eğitiminde müzelerin önemi. (edt. Turan, R. ve Ulusoy, K.). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. (s. 342-355). Ankara: Pegem Akademi.
- Ata, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde müzeler. (edt. Şimşek, A. ve Kaymakçı, S.). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi*. (s.171-188). Ankara: Pegem Akademi.
- Avcı Akçalı, A. (2015). Kuram ve uygulamada sınıf dışı tarih öğretimi algısı: Öğretmen ve aday öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 40(181).

- Avcı, C., ve Öner, G. (2015). Tarihi mekânlar ile sosyal bilgiler öğretimi sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim*
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. (3. Baskı). Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Buyurgan, S. ve Mercin L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). Bilimsel araştırma yöntemleri. (25. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Coşkun, D. (2014). Sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılan müze gezilerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi (Amasya ve Diyarbakır illeri örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Çalışkan, H. ve Çerkez, S. (2012). Sosyal bilgiler derslerindeki müzeyle eğitim uygulamalarının öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(1), 162-173.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1823-1841.
- Çepni, O. ve Aydın, F. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı okul ortamlarına ilişkin görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 9(39), 317-317. <https://doi.org/10.9761/JASSS3061> Erişim Tarihi: 26.06.2019
- Çetin, T., Kuş, Z. ve Karatekin, K. (2010). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem yöntemine ilişkin görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 2, 158-180
- Çulha, B. (2006). Tarihsel mekânlarda keşfederek öğrenme yoluyla sosyal bilgiler öğretimine yönelik öğrenci görüşleri. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Demir, A. (2015). Sosyal bilgiler öğretim programında müze eğitimiyle ilişkilendirilen kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaklaşımları (Tokat ili örneği). *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Demir, M. K. (2007). Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde gözlem gezisi yöntemini uygulama durumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 323-343.
- Demircioğlu, İ. H. (2015). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar: Tarih bölümü özel öğretim yöntemleri*. (Beşinci Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dikyol, Ç. D., İnce, E. ve Usta. (2011). Öğretmen adaylarının tarihi mekânlara ve eserlere ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (57-68).
- Dilek, D. (2007). *Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi*. (3. Basım). Ankara: Nobel Kitap.
- Dinç, E., Erdil, M. ve Keçe, M. (2011). Uşak üniversitesi öğrencilerinin tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalıklarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 267-285.
- Dinç, E. ve Üztemur, S. (2017). Türkiye’de sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde müzeler ve tarihi mekânlardan yararlanmaya yönelik araştırmaların içerik analizi. *Milli Eğitim*, 214, 61-84.
- Doğan, Y. (2007). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel yazılı kanıtların kullanımı. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Egüz, Ş. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde müze ile eğitimin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi: Samsun ili örneği. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Ekelik, G. H. (2010). Sosyal bilgiler derslerinde müze faaliyetlerinin programlanması (Konya müzeleri örneği). *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Ekmekci, S. (2015). Tarih öğretmenlerinin müze ziyaretleri hakkındaki görüşleri: Trabzon örneği. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon
- Epik, C. (2004). Müzelerin lise öğrencilerinin tarih dersi başarıları ve hatırd tutma becerileri üzerindeki etkileri. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Filiz, N. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımı. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gartenhaus, A. R. (2000). *Yaratıcı düşünme ve müzeler*. (Çeviri: Ruhiser Mergenci, Bekir Onur) Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Güleç, S. ve Alkış, S. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 63–78.
- Hacısalihoglu, Ö. (2013). Ortaöğretim görsel sanatlar eğitiminde tarihi çevre ve müze bilincinin incelenmesi. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Hein, G. E. (1998). *Learning in the Museum*. London: Routledge.
- Hooper
- Greenhill, E. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*. (Çev. Meltem Ö. Evren ve Emine G. Kapçı Yay. Haz. Bekir ONUR). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 1991).
- International Council of Museums. (ICOM). (2007). Museum Definition. Retrieved 02/09/2018 from <http://icom.museum/the-vision/museum-definition/> Erişim Tarihi: 01.07.2019
- İlhan, Ç. A. (2002). Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Müzeler. *I. Uluslararası Katılımlı Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu*. Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- İlhan, A. Ç. ve Okvuran, A. (2001). Bir eğitim ortamı olarak müze ve müze çalışmaları. *Anadolu Sanat Dergisi*, 1270, 86-94.

- Kabapınar, Y. (2014). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi*. Dördüncü Baskı. Ankara: Pegem akademi.
- Karadeniz C. (2009). Dünya çocuk müzeleri bilim, teknoloji ve keşif merkezlerinin incelenmesi ve Türkiye için bir çocuk müzesi modeli oluşturulması. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karadeniz, C. ve Çıldır, Z. (2014). *İngiltere’de müze eğitimi: Londra’dan izlenimler*. Ankara: KalemKitap Yayınevi.
- Karadeniz, C., ve Okvuran, A. (2014). Müzede Bir Gece: Ankara Üniversitesi Öğrencileri ile Çorum Arkeoloji Müzesi’nde Müze Eğitimi. *İlköğretim Online*, 13(3), 865-879.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 22. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kayış, A. (2010). Güvenilirlik analizi. Ş. Kalaycı (Ed.), *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri içinde* (ss. 404-421). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Keskin, S. C. ve Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 41(41).
- Kısa, Y. (2012). Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi: Afyonkarahisar müzeleri. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Kızılay, N. ve Doğan, Y. (2014). Sınıfta Arkeoloji: 6. Sınıf Öğrencilerinin Tarihsel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi Üzerine Bir Eylem Araştırması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 85-107.
- Koçak, K. S. (2010). *İlköğretim Görsel Sanatlar Eğitimi Dersindeki Müze Etkinliklerine Yönelik, Öğrenci, Öğretmen ve Müze Yetkililerinin Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Maccario, K. N. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 275-285.

- Madran, B. (1999). *Müze Türleri. Yeniden Müzeciliği Düşünmek*. (Der. Tomur Atagök). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi.
- Malkoç, S. ve Kaya, E. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanılma durumları. *İlköğretim Online*, 14(3).
- MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7.sınıflar öğretim programı ve kılavuzu (Taslak Basım)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB. (2008). İlköğretim 1-8. sınıflar Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, hayat bilgisi ile fen ve teknoloji dersi öğretim programlarında müze ile eğitim. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB. (2018). Ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> Erişim Tarihi: 03/12/2018
- Mercin, L. (2006). Müzeler ve toplum. 01/09/2018 tarihinde <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/Yrd.-Do%C3%A7.-Dr.-Levent-MERC%C4%B0N-M%C3%9CZELER-VE-TOPLUM.pdf> Erişim Tarihi: 03/12/2018
- Okvuran, A. (2012). Müzede dramının bir öğretim yöntemi olarak Türkiye’de gelişimi. *Eğitim ve Bilim*, 37(166), 170-180.
- Onur, B. (2012). *Çağdaş müze, eğitim ve gelişim müze psikolojisine giriş*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Oruç, A. G. S. ve Altın, B. N. (2008). Müze eğitimi ve yaratıcı drama. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 125-141.
- Önder, A., Abacı, O. ve Kamaraj, I. (2009). Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesindeki Marmara örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 103-117.
- Öner, G. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4(1), 89–121.

- Özbaş, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde tarihi alanlar. (edt. Şimşek, A. ve Kaymakçı, S.). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi*. (s. 205-224). Ankara: Pegem Akademi.
- Özbaş, B. (2015). Tarih öğretiminde gerçek nesnelere kullanımı. (edt. Demircioğlu, İ. H. ve Turan, İ.). *Tarih öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Paykoç, F. (2014). Müzede oynayarak ve yaşayarak öğrenme. (Yayına Hazırlayan. D., M. Canko). *Müzeler, oyunlar, oyuncaklar ve çocuklar*. (s. 135-141). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Seidel, S., & Hudson, K. (1999). *Müze eğitimi ve kültürel kimlik*. (Çev: Bahri Ata (Yayına Hazırlayan: Bekir Onur). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitimi Anabilim Dalı Yayınları No:1
- Selanik Ay, T. ve Kurtdepe Fidan, N. (2014). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48).
- Shabbar, N. (2001). Çocuklar için müze eğitimi. Madran, B. (ed). *Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katkılar*. (s. 68-73). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Silier, O. (2002). Açılış Konuşması. (yayına hazırlayan Köymen, O.). Tarih Eğitimine Eleştirel Yaklaşımlar. (s. 1-27). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Sönmez, E. (2011). İlköğretim II. kademe 6. sınıf sosyal bilgiler dersi eskiçağ tarihi konularının işlenmesinde müzelerin önemi, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri (Şanlıurfa il merkezi örneği). *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Şar, E. ve Sağkol, T. (2013). Eğitim fakültelerinde müze eğitimi dersi gerekliliği üzerine. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 83-90.
- Şengül, T. ve Akça, N. (2009). Tarih öğretimi için yaratıcı ortamlar. *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Sempozyumu*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

- Şimşek, A. (2003). Tarih öğretiminde çevre incelemeleri kapsamında tarihi yapılardan faydalanmaya bir model: Cacabey medresesi, *I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni*, Yayınlanmamış Bildiri.
- Şimşek, H. (2014). Sanat eğitimi ortamı olarak üniversite sanat müzelerinin işlevi. *Yayınlanmamış doktora tezi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (2015). Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacı ve Kapsamı. (edt. Şimşek, A. ve Kaymakçı, S.). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi*. (s. 1-13). Ankara: Pegem Akademi.
- Talboys, G. K. (2016). *Museum educator's handbook*. (Third edition). Routledge.
- Tekeli, İ. (1998). *Tarih Bilinci ve Gençlik*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tezcan Akmehmet, K. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde arkeoloji müzelerinin nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle kullanılması. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Tokcan, H. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi ve öğrenme teorileri. (edt. Şimşek, A. ve Kaymakçı, S.). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi*. (s. 15-42). Ankara: Pegem Akademi.
- Tosun, O. S. (2009). Müze incelemelerinin ilköğretim okullarındaki görsel sanatlar eğitimine katkısı (Bolu ili örneği). *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ustaoglu, A. (2012). İlköğretim 7. Sınıf sosyal bilgiler dersi Türk tarihinde yolculuk ünitesinde sanal müzelerin kullanımının öğrenci başarısına etkisi. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yalçın, F. (2010). Tarih öğretim alanı olarak müzelerin kullanılmasının toplumsal tarih bilincinin kazandırılmasındaki etkileri. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri

- Yazıcıoğlu, M. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde İstanbul'daki bazı tarihi mekânların kullanımı. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yeşilbursa, C. C. (2008). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımı. *TÜBAR-XXIII* <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/156925> 22/03/2017 tarihinde erişildi.
- Yeter, F. ve Fidan, N. K. (2018). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Müze Metaforları. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 173-194.
- Yılmaz, K. ve Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 1(3), 21-39.

EKLER

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 46949512-605.01-E.4127230
Konu : Araştırma İzni

27.02.2018

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: 13.02.2018 tarih ve 2345 sayılı yazımız.

İlgi yazınız ekinde bulunan, Mürvet ŞENTÜRK'e ait "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve 7. Sınıf öğrencilerinin Müze Kullanımına İlişkin Görüşleri" konulu tez çalışması için ilimiz Şehzadeler ve Yunusemre İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaokullarda yönelik araştırma izni ile ilgili olarak, Müdürlük Makamından alınan 26.02.2018 tarih ve 4004718 sayılı onay yazısı yazımız ekindedir.

Bilgilerinizi ve araştırma tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içerisinde araştırma sonucunu içeren bir kitap ve iki adet CD'nin Müdürlüğümüz Strateji Şubesine teslim edilmesini arz ederim.

Necmettin OKUMUŞ
İl Millî Eğitim Müdür V.

EKLER :
Onay yazısı (1 sayfa)
Ölçekler (7 sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.
28.02.18
Bayram ÇİFTÇİ
Şef

Nişancıpaşa Mh. Atatürk Biv. No:36/A Şehzadeler/MANİSA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: strateji45@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi: Ar-Ge Birimi
Tel: (0 236) 231 46 08 (105)
Faks: (0 236) 231 12 51

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 65ca-2a67-3628-b0a6-d8bc kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 46949512-605.01-E.4004718
Konu : Araştırma İzni

26.02.2018

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

- İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22.08.2017 tarih ve 12607291 sayılı 2017 / 25 No'lu genelgesi,
b) Afyon Kocatepe Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 13.02.2018 tarih ve 2345 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazı ve ekinde; Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mürvet ŞENTÜRK'e ait "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve 7. Sınıf öğrencilerinin Müze Kullanımına İlişkin Görüşleri" konulu tez çalışması için Şehzadeler ve Yunusemre İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaokullarda bir araştırma yapmak istediği belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin; 2017 - 2018 eğitim öğretim yılı içerisinde, eğitim öğretimi aksatmadan, yazımız ekinde bulunan onaylı formların kullanılması koşuluyla, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

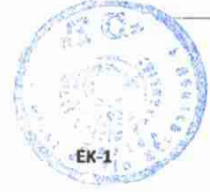
Necmettin OKUMUŞ
İl Millî Eğitim Müdür V.

EKLER :
Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)
Ölçekler (7 sayfa)

Nişancıpaşa Mh. Atatürk Blv. No:36/A Şehzadeler/MANİSA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: strateji45@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi: Ar-Ge Birimi
Tel: (0 236) 231 46 08 (105)
Faks: (0 236) 231 12 51

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b3b0-c487-3a17-b878-bc07 kodu ile teyit edilebilir.

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZE KULLANIMINA İLİŞKİN ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ. (Manisa İli Örneği)**

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket sizin Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin görüşlerinizi incelemek amacıyla hazırlanmış cümlelerden oluşmaktadır. Bu cümlelerin hiç birinin kesin olarak doğru cevabı yoktur. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi görüşlerinizi yansıtmalıdır.

Her cümle ile ilgili görüşlerinizi belirtirken, önce cümleyi dikkatle okuyunuz. Sonra cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce veya duygularınıza ne derece uygun olduğuna karar veriniz. Cümlede belirtilen düşünceye;

Tamamen katılıyorsanız, cümlenin karşısındaki 5.kutucuğa,

Katılıyorsanız, cümlenin karşısındaki 4. Kutucuğa,

Biraz katılıyorsanız, cümlenin karşısındaki 3. Kutucuğa,

Katılmıyorsanız cümlenin karşısındaki 2.ktucuğa,

Hiç katılmıyorum diyorsanız, cümlenin karşısındaki 1.kutucuğa, (X) işareti koyunuz.

Bütün soruları mutlaka cevaplayınız. Her cümle için sadece bir kutucuğu işaretleyiniz.

Cevaplarınızı, ilgili cümleyle ait kutucuğa **işaretlemeyi unutmayınız.** Araştırmaya gösterdiğiniz katkılarınızdan dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Mürvet ŞENTÜRK

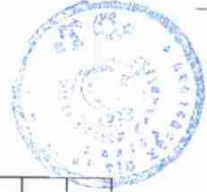
Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

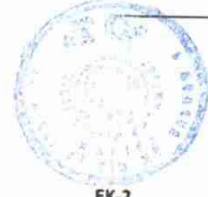
1. **Cinsiyetiniz**
Kız () Erkek ()
2. **Sınıfınız**
6. Sınıf () 7.Sınıf () 8. Sınıf ()
3. **En çok sevdiğiniz ders**
Sosyal Bilgiler () Matematik () Türkçe ()
4. **Yılda kaç müzeye gidersiniz?**
Hiç gitmem () Yılda bir kez giderim ()
Yılda iki kez giderim () Yılda üç kez ve daha fazla giderim ()
5. **Babanızın eğitim durumu**
İlkokul Mezunu () Ortaokul Mezunu () Lise Mezunu () Yüksek Okul Mezunu ()
Üniversite Mezunu ()
6. **Annenizin eğitim durumu**
İlkokul Mezunu () Ortaokul Mezunu () Lise Mezunu () Yüksek Okul Mezunu ()
Üniversite Mezunu ()

1

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

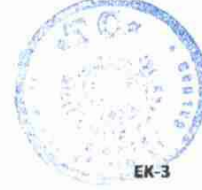
		Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Öğretmenimiz müze gezisi öncesi müzelerle ilgili ne bildiğimizi sorgular.					
2	Öğretmenimiz gezi öncesinde müze hakkında bizi bilgilendirir.					
3	Öğretmenimiz gezeceğimiz müze ile ilgili bize, önceden araştırma ödevi verir.					
4	Öğretmenimiz, müzede yapacağımız etkinliklere yönelik önceden bize bilgi verir (Gözlem notları yazma, bulmacalar, resim çizme, drama yönetimi).					
5	Öğretmenimiz müzeyi gezmeden önce bize, müze içinde uyulacak kuralları hatırlatır.					
6	Müze gezisini müzede görevli bir rehber ya da yetkili eşliğinde yaparız.					
7	Gezi sırasında müze rehberi bizlere, bilgilendirici açıklamalar yapar.					
8	Müze gezisi sırasında, gözlemlerimizden hareketle notlar tutarız.					
9	Müze gezisi sırasında dersin amacına yönelik müzede bulunan eserlerin fotoğraflarını çekeriz.					
10	Müze gezisi sırasında, müzenin elverişli bir bölümünde müzede bulunan eserlerden yola çıkarak o konudaki görüşlerimizi birbirimiz ile paylaşıyoruz.					
11	Müze gezisi sırasında müzede bulunan eserlerden yola çıkarak (çizimleri krokiler hazırlayarak) tarihi mekânın ya da eşyaların insanlar tarafından nasıl ve hangi amaçla kullanıldığını ilgili düşünceler ortaya koyuyoruz.					
12	Müze gezisi sonrasında müzede bulunan eserlerden yola çıkarak, gezi sırasında gözlemlerimiz ve etkinliklerimiz ile ilgili bir araştırma ödevi hazırlıyoruz.					
13	Müze gezisi sonrasında sosyal bilgiler dersinde, müzede bulunan eserlerden yola çıkarak hikâyeler yazarız.					
14	Müze gezisi sonrasında müzede yaptığımız etkinliklerden oluşan bir sergi hazırlıyoruz.					
15	Müze gezisi sonrası müzede bulunan eserlerden yola çıkarak kartpostal, fotoğraf ve benzeri materyallerden yararlanarak koleksiyon hazırlıyoruz.					
16	Müze gezisi sonrasında sosyal bilgiler dersinde, müzede bulunan eserlerden yola çıkarak proje görevlerinde maket hazırlıyoruz.					
17	Müze gezisi, sosyal bilgiler dersine yönelik yeni ve farklı bilgiler kazanmamıza katkı sağlar.					
18	Müze gezisi, bizim sosyal bilgiler dersine yönelik sorgulama ve değerlendirme yapma davranışımızı geliştirmektedir.					
19	Müze gezileri, bizde tarihi eserlerin ve müzelerin korunması gerektiği bilincini artırır.					
20	Müze gezileri bizim uygarlık tarihi, sanat tarihi, arkeoloji gibi bilim dallarına olan ilgisimizi arttırmaktadır.					

EK-2

ÖĞRENCİLERİN MÜZE GEZİLERİNE KATILMAMA NEDENLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİN İNCELENMESİ

		Hic katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	Müze gezisi sırasında değerli eşyalarımı kaybedeceğim korkusunu yaşıyorum.					
2	Müzelerdeki nesnelere anlamakta sıkıntı yaşadığım için müze gezilerine katılmak istemem.					
3	Müze gezileri çok zamanımı alır.					
4	Müze giriş ücretlerinin pahalı olması medeniyle müze gezilerine katılmak istemem.					
5	Müze gezilerinin bana bir şey katacağını düşünmediğim için müze gezilerine katılmak istemem.					
6	Müzelerin yeterli koleksiyona sahip olmaması nedeniyle müze gezilerine katılmak istemem.					
7	Eski uygarlıkların yaşamlarını, kültürlerini yansıtan eserlerini görmekten zevk almadığım için müze gezilerine katılmak istemem.					
8	Müze gezilerinin sosyal bilgiler dersine katkısı olduğunu düşünmüyorum.					
9	Gezilecek müzelerin okulumuza uzak olmasından dolayı müze gezilerine katılmak istemem.					
10	Müze gezilerinde edindiğim bilgileri hiçbir yerde kullanamadığım için müze gezilerine katılmak istemem.					
11	Müze gezisi sırasında öğretmenimle ve müze rehberleriyle sıkıntı yaşadığım için müze gezilerine katılmak istemem.					
12	Müze gezilerine gönüllü katılmam.					
13	İşbirliğini ve takım ruhuyla çalışmayı sevmemediğim için müze gezilerine katılmak istemem.					
14	Ailemin müze gezisine yönelik olumsuz tutumları, müze gezisine katılmak istememde negatif etki eder.					

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZE KULLANIMINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ. (Manisa İli Örneği)

Değerli Öğretmenler,

Bu anket sizin Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin görüşlerinizi incelemek amacıyla hazırlanmış cümlelerden oluşmaktadır. Bu cümlelerin hiç birinin kesin olarak doğru cevabı yoktur. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi görüşlerinizi yansıtmalıdır.

Her cümle ile ilgili görüşlerinizi belirtirken, önce cümleyi dikkatle okuyunuz. Sonra cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce veya duygularınıza ne derece uygun olduğuna karar veriniz. Cümlede belirtilen düşünceye;

Tamamen katılıyorsanız, cümlenin karşısındaki 5.kutucuğa,

Katılıyorsanız, cümlenin karşısındaki 4. Kutucuğa,

Biraz katılıyorsanız, cümlenin karşısındaki 3. Kutucuğa,

Katılmıyorsanız cümlenin karşısındaki 2.kutucuğa,

Hiç katılmıyorum diyorsanız, cümlenin karşısındaki 1.kutucuğa, (X) işareti koyunuz.

Bütün soruları mutlaka cevaplayınız. Her cümle için sadece bir kutucuğu işaretleyiniz.

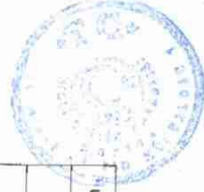
Cevaplarınızı, ilgili cümleyle ait kutucuğa **işaretlemeyi unutmayınız.** Araştırmaya gösterdiğiniz katkılarınızdan dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Mürvet ŞENTÜRK

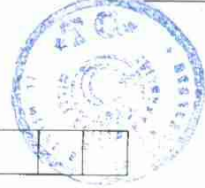
Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

- Cinsiyetiniz**
Bayan () Erkek ()
- Yaşınız**
25 ve altı () 26-35 yaş () 36-45 yaş ()
46-55 yaş () 56 yaş ve üzeri ()
- Mesleki Kıdeminiz**
1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21 yıl ve yukarı ()
- Öğretmenlik Karrier Basamağınız**
Öğretmen () Uzman Öğretmen () Başöğretmen ()
- Mezuniyet Branşınız**
Tarih Öğretmenliği () Coğrafya Öğretmenliği ()
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği () Diğer Belirtiniz (Fen Edebiyat Fakültesi Tarih/Coğrafya Bölümü vb.)
- Müze kartınız var mı?**
Evet () Hayır ()
- Öğrencileri müzeye götürme sıklığınız?**
Hiç götürmem () Yılda 1 kez götürürüm ()
Yılda iki kez götürürüm () Yılda üç kez ve üstü götürürüm ()

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

		Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	Öğrencilerin, müze gezisi öncesinde, müzelerle ilgili ön bilgilerini sorgularım.					
2	Öğrencilere, müze gezisinden önce gezilecek müze ile ilgili bilgi veririm.					
3	Öğrencilere, gezilecek müze ile ilgili önceden araştırma ödevi veririm.					
4	Öğrencilere, müzeyi gezmeden önce, müze içinde uyulacak kuralları hatırlatırım.					
5	Öğrencilere, müzede yapılacak etkinliklere yönelik önceden bilgi veririm. (Gözlem notları yazma, bulmacalar, resim yönetimi, drama yönetimi)					
6	Öğrencilerle müze gezisini, müzede görevli bir rehber ya da yetkili eşliğinde yaparız.					
7	Gezi sırasında müze rehberi öğrencilere bilgilendirici açıklamalar yapar.					
8	Müze gezisi sırasında öğrenciler gözlemlerinden hareketle not tutarlar.					
9	Müze gezisi sırasında öğrenciler dersin amacına yönelik müzede bulunan eserlerin fotoğraflarını çeker.					
10	Müze gezisi sırasında öğrenciler müzede bulunan eserlerden yola çıkarak (çizimler, kroki hazırlayarak) tarihi mekânın ya da eşyaların insanlar tarafından nasıl ve hangi amaçla kullanıldığını ilgili düşünceleri ortaya koyar.					
11	Müze gezisi sırasında öğrenciler müzenin elverişli bir bölümünde müzede bulunan eserlerden yola çıkarak o konudaki görüşlerini birbirleri ile paylaşırlar.					
12	Müze gezisi sonrasında öğrenciler sosyal bilgiler dersinde, müzede bulunan eserlerden yola çıkarak hikâyeler yazarlar.					
13	Öğrenciler, müze gezisi sonrasında, müzede bulunan eserlerden yola çıkarak, gezi sırasındaki gözlemleri ve varsa yaptıkları etkinlikler ile bir araştırma ödevi hazırlar.					
14	Müze gezisi sonrası öğrenciler müzede bulunan eserlerden yola çıkarak kartpostal, fotoğraf ve benzeri materyallerden yararlanarak koleksiyon hazırlarlar.					
15	Müze gezisi sonrasında öğrenciler sosyal bilgiler dersinde müzede bulunan eserlerden yola çıkarak proje görevlerinde maket yaparlar.					
16	Müze gezisi sonrasında katılan öğrencilerle müze ile ilgili etkinliklerden oluşan bir sergi hazırlarız.					
17	Yapılan müze gezileri öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik, yeni ve farklı bilgiler kazanmalarına katkı sağlar.					
18	Yapılan müze gezileri öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik, yeni ve farklı bilgiler kazanmalarına katkı sağlar.					
19	Yapılan müze gezileri öğrencilerde tarihi eserlerin ve müzelerin korunması gerektiği bilincini artırır.					

20	Yapılan müze gezileri öğrencilerin uyarılık tarihi, sanat tarihi, arkeoloji gibi bilim dallarına ilgisini arttırmaktadır.								
----	---	--	--	--	--	--	--	--	--

5

EK-4

ÖĞRETMENLERİN MÜZE GEZİSİ DÜZENLEMekte KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR

		HİÇ KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	BİRAZ KATILYORUM	KATILYORUM	TAMAMEN KATILYORUM
1	Müze gezilerin planlamak çok zamanımı alır.					
2	Sınıf mevcutlarının kalabalık olması nedeniyle müze gezilerini organize etmekte zorlanırım.					
3	Müze gezileri sırasında, öğrencileri kontrol altında tutmakta zorlanırım.					
4	Ders programlarının aksamasına yol açtığı için müze gezisi düzenlemekte sıkıntı yaşarım.					
5	Müze gezisi hakkında deneyimi olmayan birisi için gezi organizasyonu yapmak kolay değildir.					
6	Okul idaresi yeterince destek vermediği için müze gezilerini düzenlemekten kaçınırım.					
7	Müze gezisi öncesi müze rehberi bulmakta sıkıntı yaşarım.					
8	Ulaşım ücretlerinin pahalı olması nedeniyle müze gezilerine katılacak öğrenci bulmakta zorluk yaşarım.					
9	Gezilecek müzelerin okul çevresine uzak olmasından dolayı müze gezilerini düzenlemek istemem.					
10	Öğrencilerin sorumluluğunu almak istemediğim için müze gezilerini düzenlemekten kaçınırım.					
11	Müze gezisi sırasında müze rehberiyle sıkıntı yaşarım.					
12	Müze gezisi öncesi müze idarelerinden izin almada zorluk yaşarım.					
13	Diğer zümre öğretmenlerinin olumsuz tutumları nedeniyle müze gezilerini düzenlemek istemem.					
14	Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin düşük olması nedeniyle müze gezilerini düzenlemek zordur.					
15	Velilerin olumsuz tutumları, müze gezisini organize etmemde negatif etki eder.					

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.